

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

DIVADELNÍ FAKULTA

Dramatická umění

Herectví alternativního a loutkového divadla

DIPLOMOVÁ PRÁCE

DAMU PRO „NEDAMÁKY“

MOŽNOSTI UMĚLECKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V DNEŠNÍ DOBĚ

Tomáš Hron

Vedoucí práce : MgA. Jiří Havelka, Ph.D

Oponent práce: MgA. Vladimír Novák, Ph.D.

Datum obhajoby: 23.9.2016

Přidělovaný akademický titul: MgA.

Praha, 2016

AKADEMY OD PERFORMING ARTS IN PRAGUE

THEATRE FACULTY

Performing Arts

Acting of Alternative an Puppet Theatre

MASTER'S THESIS

DAMU FOR EVERYBODY

CURRENT POSSIBILITIS FOR ART EDUCATION

Tomáš Hron

Thesis advisor : MgA. Jiří Havelka, Ph.D

Examiner: MgA. Vladimír Novák, Ph.D.

Date of thesis defense: 23.9.2016

Academic title granted: MgA.

Prague, 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou/magisterskou/disertační práci na téma

**DAMU pro „nedamáky“
...možnosti uměleckého vzdělávání v dnešní době...**

vypracoval(a) samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne .....

.....
podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

ABSTRAKT

Diplomová práce hodnotí nynější nabídku uměleckých volnočasových aktivit pro děti a mládež na území České republiky. Zaměříme se na klady a zápory, které může umělecký kurz přinést, a jednotlivé produkční složky takovéto akce. Hlavními předměty diplomové práce jsou projekt Kurzy NAPLNO a metodika při vedení hereckého workshopu.

Kurzy NAPLNO vznikly v roce 2015 na základě špatné zkušenosti s jinými kurzy. Projekt Kurzy NAPLNO jsou umělecké vzdělávací kurzy, které mají za úkol prohloubit zájemcům znalosti a zkušenosti v oblastech činoherního a alternativního herectví, muzikálového herectví, filmové produkce a médií (žurnalistika, moderace). Během vzniku této diplomové práce Kurzy NAPLNO vstupovaly do třetího roku své existence.

SUMMARY

Dissertation evaluated present offers of free-time artistic activities for children and youth in Czech Republic. We will focus on pros and cons of these artistic workshops and individual elements of events like this. Main subjects of dissertation are project Kurzy NAPLNO and methods of leading workshops for actors.

Kurzy NAPLNO origin in 2015 was based on bad experience with another artistic course. Project Kurzy NAPLNO are educative artistic workshops. Their objective is to share knowledge and experiences within drama, alternative or musical acting, film production, moderation and journalism. Kurzy NAPLNO celebrated 3rd year of its own existence during formation of this dissertation.

SEZNAM PŘÍLOH

1. DVD záznam z prezentace výsledku týdenního workshopu Kurzů NAPLNO N16 oboru herectví ALD

SEZNAM POUŽITÉHO OZNAČOVÁNÍ A ZKRATEK

DAMU = Divadelní fakulta Akademie múzických umění v Praze

JAMU = Janáčkova akademie múzických umění v Brně

ALD = alternativní a loutkové divadlo

N15, N16, T7, V3, V4 = označení druhů Kurzů NAPLNO

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval všem, kteří se podíleli na vzniku mé diplomové práce. Především vedoucímu práce MgA. Jiřímu Havelkovi, Ph.D za inspiraci a shovívavost. Další velký dík patří Terezce Marešové za podporu v cílové rovině, mé mamince za její zvědavé otázky a všem, co se podíleli nebo podílí na organizaci Kurzů NAPLNO. Speciální dík patří Zdeňkovi Stejskalovi, bez kterého bych asi ani herectví nikdy nedělal.

OBSAH

1. ÚVOD	9
2. EXPOZICE	12
2.1 Fenomén uměleckých kurzů	12
2.2 Generátor štěstí	12
2.3 Kvalita vS. Kvantita	14
2.4 Rozhodnutí organizátora.....	16
3. KURZOVNÍ REALITA	18
3.1 Pro dobro společnosti?	18
3.2 „Veselé“ příhody.....	18
3.3 Reklama a marketing	22
3.4 Dramatické kroužky na ZŠ.....	25
3.5 Možnosti mladého zájemce o herectví	27
3.6 Jak vybrat umělecký kurz	28
4. ÚVAHA NAD ŠKOLSTVÍM	31
5. SOCIÁLNÍ ROLE UMĚLECKÝCH KURZŮ	34
5.1 Vliv kurzu na osobnost člověka.....	34
5.2 Sebevědomí a sebezkušenost.....	35
6. PRAXE: KURZY NAPLNO	39
6.1 NAPLNO pod lupou.....	39
6.2 Kurzy NAPLNO	42
6.3 Vize, budoucnost, kam dál.....	45
7. PRAXE: MÉ VEDENÍ HERECKÉ SKUPINY	47
7.1 úvod	47
7.2 Nejdůležitější je příprava	47
7.3 Kurzy NAPLNO N16 obor Herectví ALD	49
8. ZÁVĚR	55

1. ÚVOD

Úvodem si dovolím otevřít egoistické okénko.

Když mi bylo dvanáct let, sedával jsem na základní škole v první lavici u katedry. Obdivoval jsem a pozorně sledoval práci učitelů za katedrou, jak neustále něco někam zapisují nebo kontrolují docházku a zkoušejí u tabule. Zatoužil jsem po okamžiku, kdy jednoho dne budu stát před třídou plnou studentů a budu jim vykládat nějakou zajímavou látku. V osmé třídě nás měl na český jazyk a literaturu ředitel základní školy a jeho styl učení mě naprosto uhranul. Sen byl na světě. Až Tom vyroste, bude učitel. To jsem ještě nevěděl, že příjemná představa, jak stojím před třídou a něco vykládám, není o vykládání, ale o tom, že by mě bavilo, kdyby se na mě ostatní dívali a poslouchali mě. Absolvoval jsem základní školu a začal chodit na gymnázium v Jihlavě. Stále se stejným jenom lehce poupraveným cílem. Chci učit na střední škole. Opět se objevila lehká odbočka v mé jasně vytyčené cestě. Začal jsem docházet do divadelního kroužku na Gymnázium Jihlava.

Následovala maturita z českého jazyka, angličtiny, biologie a dějepisu a úspěšné přijímací zkoušky na Pedagogickou fakultu Karlovy univerzity. Vše šlo přesně podle plánu. Avšak již v prvním semestru jsem cítil, že to možná úplně není ono. Má pozornost se při přednáškách nesoustředila na probíranou látku, ale na psaní scénářů krátkých etud a autorských představení pro mě a mé kamarády. Pedagogická fakulta mi přestala stačit. Chtěl jsem víc. Od sebe jsem chtěl víc a paradoxně přestal pro studium na UK cokoli dělat. Jedině když jsem dělal divadlo, cítil jsem se úplně a dobře.

Zlomový okamžik přišel v momentě, kdy se mi kamarád svěřil se svým úmyslem podat přihlášku na DAMU. Dodal, jestli se nechci přidat. Řekl jsem, že si úplně neumím představit sebe jako herce na jevišti oblastního divadla. Kamarád mi řekl o existenci katedry alternativního a loutkového divadla. V ten moment to cinklo. „Cinklo“ říkáme, když to najednou sepne, sedne, zapadne do sebe.

Nějaký čas jsem pokračoval ve studiu na pedagogické fakultě a do toho se chystal na své první přijímací zkoušky v oborech alternativní režie a herectví. V herectví mě zkoušel Miroslav Krobot tak intenzivně, až jsem se samým stresem potopil. V režii mě sice pustili dál, ale jak by sportovci řekli „bez koncovky“. První pokus na DAMU byl neúspěšně za mnou. Ale zůstal mi důležitý pocit. Věděl jsem, že bych se divadlu chtěl věnovat více. Zariskoval jsem, ukončil úplně studium na

pedagogické fakultě a celý rok se soustředěně připravoval na další přijímací zkoušky. Chodil do divadel, díval se na filmy, četl knihy a chystal si přijímačková zadání.

V tom roce přišel další důležitý milník. Zvláště pro tuto diplomovou práci. Všimla si mě jedna umělecká agentura, která byla sama v začátcích. Náhodou jim odpadl lektor divadla na jednu malou víkendovou akci pro děti ve věku deset až dvanáct let. Báł jsem se, neboť mě nic takového před tím nepotkalo, ale šel jsem do toho. Strach z něčeho mě většinou motivuje ke studiu. A tak se na mém pracovním stole začaly povalovat knihy o dramatické výchově, abych sestavil strukturu své první výukové hodiny. Po skončení akce, mém prvním pedagogickém zážitku, mi to v hlavě „cinklo“ hned několikrát. Učit divadlo. Spojení dvou slov, které mě naprosto opojilo.

Aby se člověku splnily jeho sny, je potřeba velká dávka štěstí. A já ho zkrátka měl. Hned další rok se mi podařilo úspěšně projít přijímacím řízením na DAMU a zahájit tak své studium snů na katedře alternativního a loutkového divadla. Cíl byl jasný, získávat zkušenosti, abych je mohl uplatňovat ve svém novém koníčku - při výuce dětí herectví.

Organizace, která mou práci zaštiťovala, se neustále zvětšovala a zvětšovala. Zvětšila se natolik, že se z ní vytratila podstata věci. Přestala růst do výšky a začala markantně růst do šířky.

Roky utíkaly spolu se studiem na DAMU. V organizaci začalo docházet k určitým excesům, o nichž se lehce zmiňuji ve své práci. Pohár trpělivosti jednoho dne přetekl a já si řekl dost. Ano, byl jsem v tu dobu dost troufalý a ctižádostivý, když mě napadlo podobné kurzy zorganizovat a připravit lépe. Mou troufalost podpořila početná skupina lidí stojících za mnou a já cítil jejich podporu.

Stálo to mnoho sil a času, ale vznikl projekt, který umí držet krok s těmi lepšími ve své kategorii v rámci celé České republiky. Lehce inspirované DAMU, připravované „damákem“. Takové, jak bych si v dnešní době představoval pořádný umělecký kurz pro děti, mládež i dospělé. Vznikly Kurzy NAPLNO, které v roce 2016 úspěšně prošly druhým ročníkem.

Pevně tuto strukturu držíme s pomocí přátel, herců i neherců, v rukách. A já se dostal na vrchol svých snů. Učím, hraji a hraji si.

Zařekl jsem se, že bych nerad někoho poškodil, proto budu určitá jména, názvy a lokace záměrně tajit. I když riskuji nevěrohodnost celé práce. Vše je sepsáno na základě opravdových zkušeností a zážitků. Jak se říká: vše zlé je pro něco dobré. Tady toho zlého bylo tolik, že mi to pomohlo vytvořit projekt, který

si snad i jednou vydobude veřejné uznání nejenom v Jihlavě, ale i v jiných místech republiky. Neboť není nic vzácnějšího, než parta dobrých lidí, kteří poctivě, s chutí a láskou pořádají prázdninové umělecké kurzy, které se vůbec nemusí za nic stydět.

Obr. 1. Kurzy NAPLNO (foto: T. Marešová)

2. EXPOZICE

2.1 FENOMÉN UMĚLECKÝCH KURZŮ

Letní herecké, filmové školy, umělecké kurzy a vzdělávací tábory zažívají v posledních letech veliký boom. Jejich počty rostou exponenciálně. Jak to, že umělecké tábory jsou nyní více v kurzu než obyčejné tábory? Spojení letních táborů a vzdělávání v uměleckých oborech patří k sobě. To dokazuje i kvantita takovýchto letních kurzů, které zaplavily Slevomat. Spojení těchto dvou pojmů k sobě vždycky patřilo a dohady o tom, kdo je držitelem nějakého know how, by byly značně nelogické. Jak to, že jejich počty i nadále s každým rokem rostou?

Odpovědí je právě ono slovíčko umění. Asi každý, kdo se kdy podílel na vzniku nějakého uměleckého (ať už divadelního, filmového nebo výtvarného) projektu, mi dá za pravdu, že při procesu vzniku probíhá mezi skupinou něco, co se těžko kategorizuje a popisuje. Lidé se v takovýchto chvílích poznávají, navštěvují si vzájemně svá nitra a sdílejí všelijaké, nebojím se říci téměř všechny, myšlenky, názory a pocity. Zažijí společně několik intenzivních dnů, kdy projdou kolektivním zklamáním z neúspěchu, kolektivní vinou z nepovedené zkoušky, radostí při objevení něčeho zajímavého a nadšením z dobré zkoušky. Následně tento nový vztah podrobí zkoušce - odpremiérují výsledek své práce před lidmi a odměnou bude potlesk. Potlesk utvrzuje kolektiv stejně dobře jako dobře odvedená práce. Lidé už odnepaměti spojují především společné zážitky a zkušenosti.

Jednou jsem viděl na internetu fotku, kde se válečný veterán objímá s jiným válečným veteránem. Oba jsou v křečovitém objetí a pláčou. Při pozorném prozkoumání této fotografie mi na ní přišlo něco neobvyklého. Každý měl jinou uniformu. Jeden americkou, druhý japonskou. Víím, že není moc vhodné k tématu mé práce používat až tak patetické příklady, ale tato fotografie je zkrátka to první, co mě při spojení slov společný zážitek napadne.

2.2 GENERÁTOR ŠTĚSTÍ

Proč tedy počet takovýchto akcí roste? Kdo se o to zasloužil? Dovolím si je jmenovat. Společné zážitky vzniklé při kolektivní práci na uměleckém projektu. Stejná zkušenost impregnující pouta mezi lidmi. To je ta tajemná ingredience zaručující organizátorům návrat dětí na jejich akce i další roky. Když to baví i lektory a lidi pracující s dětmi, baví to úplně všechny. Vznikne vysoká koncentrace štěstí a radosti na jednom místě. Vznikne malý generátor štěstí, který umí zakrýt bez rozdílu všechny nedostatky.

Generátor štěstí je mocným činitelem, jakmile dojde na hodnocení kurzu. Když mi dovolíte trochu shodit atmosféru oficiální magisterské práce, popsal bych to takhle: „Generátor štěstí je jev, kdy jsou všichni hrozně šťastní z toho, že jsou spolu s lidmi, kteří mají stejný cíl, a jde jim to.“ Můj kamarád by to řekl ještě stručněji: „Všichni jsou happy jak debil, přitom sedí na tunovém shitu.“ Účastníci společně zažijí nepřeberné množství zážitků a podlehnou sluníčkové a usměvavé náladě celé akce, takže naprosto přehlížejí obrovské díry ve struktuře, organizaci a nechají se sebou doslova zametat.

Když se generátor rozběhne, má magnetické schopnosti. Zmagnetizovaní jedinci pak působí jako další „mikrogenerátůrky“, které magnetizují další lidi ve svém okolí. Lektoři se rádi vrací za dětmi a děti se rády vrací za lektory a kamarády, které třeba rok neviděly. Účastníci takové akce o tom řeknou svým kamarádům a ti to zase za rok, až zkusí na vlastní kůži, jak je to skvělé, řeknou dalším kamarádům. Naplnit takovýto umělecký tábor nebo kurz díky generátoru štěstí není žádným problémem. Žijeme v době internetu a sociálních sítí. Nadšené děti udělají reklamu za vás. Jak se říká: spokojený zákazník, dobrý zákazník. Informace se v dnešní době šíří rychleji než infekce.

Avšak já shledávám generátor štěstí spíše negativním činitelem. Děti se stávají reklamními objekty sdílejícími fotografie a písíci s růžovými brýlemi komentáře, jak je vše skvělé a dokonalé. Dítě nemá ani nejmenší šanci nahlédnout do organizace. I kdyby tuto možnost dostalo, je natolik přehlacené zážitky a pocity, že chyby jednoduše přehlédne nebo ignoruje. Nejsilnějšími pocity jsou výjimečnost a pocit talentu pro umělecký obor. Pocit v nich vytvoří méně zkušení lektoři, kteří se nechají dětskou otevřeností unést. Děti umí vyzařovat neuvěřitelné množství energie. Nezkušeného lektora to může poplést a zastínit mu úsudek. To je případ, kdy by lektor měl být především dobrý a zkušený pedagog nebo lépe psycholog. Musí umět i kritizovat a pojmenovávat chyby, nejenom děti chválit. Bohužel jsem se na většině uměleckých táborů seznámil s nezkušenými lektory, již byli tak nadšení z průměrných dětí ve svých skupinách, až propadli generátoru štěstí. V praxi to vypadá následovně: Sluníčkovou atmosférou ovlivněný lektor všem účastníkům vštípí do hlavy, že jsou hotovými herci a herečkami. A "happy" nálada a atmosféra stoupá až do nebe.

Generátor štěstí vede k několika problémům. Jednomu z nich musí čelit organizátoři samotné akce. Exponenciálně rostoucí počet zájemců je podnikatelsky zajímavý. Může to vést k rozšíření a zvýšení počtu akcí za jeden

rok. Čím více zájemců, tím více peněz. Samozřejmě si to vybírá svou daň. Z akce, kde je spousta zájemců, se pomalu vytrácí možnost individuálního přístupu k práci. Jsou potřeba zkušenější lektoři, co si poradí s větší, početně předimenzovanou skupinou.

Promění se složení zájemců. Původní účastníci se zájmem o umění pozvou své kamarády. Ti už ale nejdou za uměním, ale za skvělou a radostnou atmosférou, o níž slyšeli vyprávět. Tím pádem i upadá celková umělecká kvalita. Do skupin se dostávají děti bez nejmenších předpokladů pro práci v umělecké branži. Většinou nemají zájem ani o konkrétní obor. Takoví jedinci se kvůli nudě ocitají často za pravidly akce. Hledají zábavu jinde. Narušují svým chováním výuku a brzdí ostatní.

2.3 KVALITA VS. KVANTITA

Dostáváme se ke dvěma nejzákladnějším pojmům – kvalitě a kvantitě. Já tato slova chápu jako naprostá antonyma. I když se to na první pohled nemusí zdát, v otázce vzdělávacích uměleckých kurzů jsou hlavními aktéry.

Kvalita. Můžeme se samozřejmě bavit o materiální kvalitě, ale o ní máme všichni jasnou a konkrétní představu. Nikdo z nás netouží po nějakém výrobku, jenž se nedožije konce záruční lhůty. Také víme, že co je drahé, nemusí být hned kvalitní. Kvalita, kvalita, kvalita. Zvláštní, těžko zařaditelný pojem. U vzdělávacích akcí ale má větší váhu, než si vůbec umíme představit. Žebříček kvalit je ryze subjektivní a individuální záležitostí. Ovlivňuje ho náš rámec očekávání i to, jak jsme nároční. Po absolvování nějakého uměleckého kurzu můžeme zhodnotit, jak se náplň akce protнула s mým očekáváním. Tak si mohu sám pro sebe definovat, co je pro mě kvalitní a co ne. Pokud ale chceme hledat nějaké obecnější definiční pilíře, musíme takovýchto akcí absolvovat více. Až pak se nám dostane možnosti srovnání na obecné úrovni.

Za mého několikaletého lektorského působení jsem zažil mnoho táborů, kurzů, workshopů, které na sobě měly nálepku „kvalitní“, avšak až po jejich srovnání jsem začal rozeznávat užitečné a neužitečné. Umožnilo mi to pojmenovat, co je obecným nositelem oné kvality. S kvalitou bych spojil tyto prvky.

Individuální přístup. Dle mého názoru hlavní nositel kvality. Když lektor může ve skupině přistupovat k jednotlivcům individuálně, může práci přizpůsobovat jejich potřebám. V malé skupině zůstává možnost srovnání. Účastníci se mohou vzájemně inspirovat a diskutovat. Na každého se dostane řada. Každý se může vyjádřit. Dalším nositelem kvality je čas. Čas na práci. Čas

na poznávání, objevování, zkoušení a hraní si. Čas tvoří spolu s individuálním přístupem nerozlučnou dvojici. Pak tu máme díky nízké kapacitě kurzu rodinnou atmosféru, kde se všichni spolu znají nejenom od vidění, ale i jménem. Rodinná atmosféra je dalším nositelem. Dále luxus soukromí, místa, kde můžete být na chvíli sami. Kvalita nejsou jenom hezké vzpomínky, jak si spousta lidí myslí, ale především zkušenosti – teoretické i praktické. Pocit, že jsem se v něčem zlepšil, na něco přišel, něco v sobě objevil. A jsem schopen tuto objevenou stránku aplikovat v běžném životě.

Kvalita má ale jedno mínus. S kvalitou roste i cena. Avšak cena nikdy není přesným ukazatelem kvality. Opakuji: to, co je drahé, nemusí být kvalitní.

A co kvalitní recenze? Názory ostatních v různých diskuzích. Zde se jedná o naprosto neobjektivní a převážně subjektivní přísun informací pomáhající se rozhodnout, jestli takovou akci navštívit či ne. Ale rozhodně nám neřeknou, zdali se jedná o opravdu kvalitní kurz.

Kvantita. Jakmile jí dáme přednost, začne se po krátkém čase chovat parazitně. Naprosto úměrně začnou klesat známky kvality. Individuální přístup se ve velice početných skupinách vytrácí. Proto je potřebné volit velice nenáročná témata, abychom zaujali širší spektrum posluchačů. Účastníkovi se nedostává tolik pozornosti. Aby si lektor ulehčil práci, dochází ke "škatulkování" účastníků. Vytrácí se možnost zkusit si vše sám, být na řadě, vše absolvovat a absorbovat. Není dostatek času na důležité stránky práce – objevování, hraní si, zkoušení. S vysokým počtem lidí mizí možnost soukromí a rodinná atmosféra je ta tam.

Abychom se ale nedopustili křivdy, kvantita s sebou nosí i pozitiva. Velice početné obsazení obsáhne široké spektrum lidí. Umožní účastníkům najít více spřízněných duší, které jsou jim podobné. Je tu větší možnost navázat kamarádské vztahy. Na druhou stranu veliký počet lidí může přivést i ty, co si vzájemně nesesdnou. Častěji dochází k šikaně.

Pro mě osobně známkou KVALITY je, že i když podmínky nejsou zcela ideální, kvalita práce je vysoká a přebíjí materiální hodnoty. Známkou KVALITY je, když osmnáctiletý kluk přijde se slzami v očích přemýšlející sám nad sebou. Známkou KVANTITY je, že za mnou přijde kluk se slzami v očích, kterému neopětuje lásku dívka z druhé skupiny. Známkou KVALITY pro mě je, když dospělá holka přizve na kurz svou kolegyni z profesionální taneční skupiny a ví, že kurz bude pro obě přínosný. Známkou KVANTITY pro mě je, když se přihlásí partička holek, které na kurz přijedou s velikým kufrem plným šatů na večerní diskotéku. Známkou KVALITY jsou prázdné chodby v nočních hodinách, kdy

všichni spí, aby načerpali sílu na další náročný pracovní den. Známost KVVANTITY jsou pro mě hlídka dozorujících lidí, kteří hlídají děti podnikající večerní duchařská sezení. Známost KVVALITY pro mě je účastníkově třiminutové opravdové existování na jevišti při závěrečné prezentaci. Známost KVVANTITY je skupina narežírovaných dětí hrajících si na dědečka a babičku, jak smažili koblížek.

Kvantita a kvalita spolu svádí neustálý tvrdý boj. Je to duel dvou pojmů na život a na smrt. Buď je jedno, nebo je druhé. Společné soužití těchto pojmů neexistuje, není možné, není reálné. Pokud přidáte na kvalitě, musíte snížit kvantitu. Pokud přidáte na kvantitě, automaticky vám klesá kvalita. Pokud organizátor tvrdí: "Poskytni kvalitní práci i v pracovní skupině o dvaceti účastnících na jednoho lektora", tak buď jednoznačně a vědomě lže, nebo nemá sebemenší ponětí o tom, co kvalita doopravdy je. Ano, můžete mě teď chytit za slovo, že jde udělat kurz o sto padesáti lidech, pracovní skupiny by byly po osmi lidech s jedním lektorem. Tím pádem bych zachoval klíčový individuální přístup, ale opět vám zmizí jiné pozitivní vlastnosti - soukromí a rodinná atmosféra. Hledání správného vybalancování kurzů mezi těmito dvěma křídly chce opravdu jemné a obratné zacházení se všemi složkami, jinak se vám celá akce rozsype jako domeček z karet.

2.4 ROZHODNUTÍ ORGANIZÁTORA

Po seznámení s prostředím vidíme organizátora uměleckého tábora či kurzu stojícího nad propastí. Čeká ho rozhodnutí, na jakou stranu se přidá. Skočí do propasti a stane se z něj podnikatel dychtící po co největším zisku? Vždyť je to přeci tak snadné. Stačí se přidat na temnou stranu kvantity. Jenom obětovat kvalitu a dveře otevřít všem. Generátor štěstí zajistí přísun nových platících. Z takové akce se stává tábor pro děti, kde v hodně početných skupinách pracují na uměleckých projektech a výsledek je těžce amatérský se skoro nulovou možností dotknout se samotné podstaty oboru. Definujme ho jako tábor s netradičním programem. Slovo „umělecké“ už je jen jakýmsi pozůstatkem původní myšlenky.

Nebo se organizátor stojící nad propastí rozhodne přidat se na světlou stranu kvality. Cestu plnou finančních nesnází a nástrah, protože se musí vzdát podnikatelského potenciálu a akci naopak uzavřít a početně omezit. Je to zdoluhavá cesta plná práce na tajemných nositelích kvality. Například musí posílit řady lektorů, zatímco počet zájemců bude stejný. Lektor má možnost v dané problematice jít více do hloubky. Nemusí se zdržovat kázeňskými přestupky.

Malý počet účastníků zaručí rodinnou atmosféru, ale znamená vyšší celkovou cenu kurzu. Rád bych tento formát označil jako umělecký kurz.

Obr. 2. První setkání týmu Kurzů NAPLNO (foto: T. Marešová)

3. KURZOVNÍ REALITA

3.1 PRO DOBRO SPOLEČNOSTI?

Pojďme ale k podstatě mého zkoumání. K důvodu, proč mě tato problematika natolik uhranula a iniciovala vznik diplomové práce. Dlouho jsem se zabýval myšlenkou, v čem je „zakopaný pes“. V naší zemi je spousta organizací pořádajících ve svém volném čase bez nároku na zisk tábory a kurzy pro děti a mladé lidi z celé republiky. Vždyť je to hezká a obětavá práce pro dobro společnosti, což je mimochodem slovní spojení z právní definice neziskové organizace - „pro dobro společnosti“. Bohužel jsem se setkal s organizací, kde všechno funguje jinak a rozhoduje finanční zisk. Děti a jejich volnočasové aktivity mohou být zlatým dolem dnešních podnikatelů. Může za to výše popisovaný generátor štěstí.

Setkal jsem se s několika variantami vzdělávacích uměleckých akcí:

Na jednom táboře brali umělecký program jako bonus, nadstavbu. Takovéto umělecké tábory vedli nadšenci a dobrovolníci. Na tom není nic zlého. Cena tomu odpovídá a je to pro široké spektrum zájemců, většinou i kapacitně neomezené.

Zároveň jsem se setkal s akcí, kde byl kladen důraz na vzdělání zájemců. Akci vedly opravdu zajímavé osobnosti. Cena byla poněkud vyšší a byl zde již stanoven nějaký věkový limit. Podobných variant bylo mnoho s drobnými odchylkami. Většinou se kvalita, hodnota vzdělání a odbornost lektorů pohybovala tak vysoko, jak se pohyboval přehled o oborech samotného organizátora. Například, když tábor vedla učitelka z Horní Dolní, kroužek divadla na táboře učila její žačka, která se díky své učitelce zúčastnila několika recitačních soutěží. Když kurz vedl profesionální herec s patřičným vzděláním, i lektoři najednou byli vzdělaní herci s praxí atd.

Samozřejmě, že jsem se nesetkal se všemi organizátory a nenavštívil všechny tyto akce, co jsou v naší zemi dostupné, ale bohužel, nebo možná bohudík, jsem se setkal se zkušeností tak otřesnou, až jsem sám stanul nad propastí s otázkou: Chci být součástí něčeho takového?

3.2 „VESELÉ“ PŘÍHODY

Organizace preferující cestu kvantity, kde jsem měl možnost nějaký rok pracovat, byla nastavená úplně poblázněně. Celou akci vedl člověk, jenž dávno ztratil umělecký přehled. Jeho chybné vedení odstartovalo celou řadu omylů vydávajících se za kvalitní standard. Herecké skupiny vedli lidé nemající s

herectvím vůbec nic společného. Filmařské řemeslo vedli lidé, co dokázali alespoň zapnout kameru. Jednou mi bylo dokonce nabídnuto, jestli nechci vést skupinu filmu. To znamená vymyslet scénář, film s dětmi nazkoušet. To by nebyl zas tak velký problém, jenže celý film následně sám natočit a udělat kompletní postprodukcí včetně stříhu bez jediné zkušenosti s filmařským řemeslem není možné. Ale přes to všechno mým hlavním úkolem bylo tvářit se jako naprostý filmařský profesionál. Tuto nabídku jsem okamžitě odmítl. Účastníci zaplatili nemalou částku, aby se něco o filmařině dozvěděli. A já měl být jejich filmový guru? A podobným způsobem se nahlíželo i na jiné obory. Docházelo tam k určité zacyklenosti.

Čím dál více se na tuto akci začaly hlásit děti se smutnou minulostí. Byly šikanované, pomalé, psychicky lehce zaostalé. Chtěly utéct do jiné společnosti před tou ze školy nebo doma a na sociálních stránkách podlely fotkám z akce, kde jsou všichni šíleně šťastní, nikdo tam není outsiderem a ony samy zatouží po tom být také šťastné a obdivované. Umění se odsouvá na poslední kolej a máme co do činění s táborem pro problematické děti. Na táboře se staly součástí skupiny připravující například filmový projekt. Objeví se možnost vtělení se do jiné postavy. Dítě dostává možnost útěku. Vodu trochu přihřeje, jak jsem již uváděl, nezkušený lektor, který dítě chválí i bezdůvodně a buduje v něm falešnou jistotu. Nehledě na to, že jsem se setkal s tvrdou skutečností, kdy lektor byl také ještě dítě.

Účastník najednou někam patří. Dělá, co mu jde, a ostatní se na něj dívají a poslouchají ho. Vše má ale určité trvání a konec. Přejde návrat do reality. Návrat do školy. A zde to celé vrcholí. Dítě se po roce, kdy trpí silnými depresi, vrací na umělecký tábor a věří, že mu sluníčkový kolektiv opět pomůže. Organizace na toto není personálně připravená a poslouží jako inkubátor velice špatných nápadů. Dítě prožije další týden v kolektivu oblíbených lidí a když se přiblíží čas konce, nechce se znovu vrátit domů do reality. V tento okamžik se v hlavičce zrodí opravdu špatný a zoufalý nápad.

Bohužel jsem si tuto teorii nevymyslel, ale mám ji podloženou skutečnou událostí. Dívka se zamkla na dámském záchodě do kabinky s ostrým nožem přesně z výše uvedených důvodů. Naštěstí tato situace rychlým zásahem dopadla dobře, ale bohužel to nebyl jediný případ.

Táboru, jenž se vydal cestou kvantity, se zúčastňuje čím dál méně talentovaných dětí, neboť už nemají tolik prostoru. Nedostávají potřebnou

pozornost pro jejich další vývoj, aby navázaly na svou úroveň zkušeností. Talentovaní účastníci hledají jiné kurzy.

Další příběhy budou znít jako anekdoty, i když se opravdu staly. Pro odlehčení je podávám se značným nadhledem.

* Ředitel jedné neziskovky mluvil do práce profesionálním hercům. Snažil se je přesvědčovat, aby výuku herectví dělali podle jeho představ. Herectví při tom neměl vůbec vystudované a spíš tento obor v rámci celé akce brzdil. Nedal lektorům volnou ruku. Tak to probíhalo i v ostatních oborech. Tím vytvořil standard a šablonu pro všechny další lektory a kvalita oborů začala stagnovat. Smích.

** Informovaný pan ředitel ví, že každá pracovní skupina by měla mít k dispozici pedagogický dozor. Tato povinnost je ze zákona daná. Je potřeba mít někoho, kdo se o účastníky bude starat, zatímco lektor si chystá další lekci. Náš informovaný ředitel musí mít určitý počet potvrzení o tom, že jeho personál může pracovat s dětmi, na konkrétní počet dětí do patnácti let. Náš informovaný ředitel tuto povinnost obešel. Zadal lektorům a pracovníkům na první letní akci, aby si tato potvrzení u doktora zařídili. Ty potom vybere, okopíruje nebo oscanuje a na dalších akcích je používá i přes to, že daná osoba není fyzicky přítomná. Hygienická kontrola pouze zkontroluje počet. Jména se nezatěžuje.

*** Náš chytrý pan ředitel ví, že na jedné akci hlídají pracovní skupiny ve volném čase dospělí dobrovolníci. Jinde pedagogický dozor zastávají lektori. On však přechytračil všechny. Skupiny jeho dětí hlídají jiné děti. Ano. Nezletilé hlídají jiní nezletilí a zodpovídají za jejich bezpečnost ve volném čase.

**** Náš motivující pan ředitel je také průkopníkem praktik kariérního růstu. Účastníci, jež akci navštěvovali několik let, se dostali na pozici dobrovolníka a zadarmo plnili organizační potřeby akce. Nic proti tomu. Ale je tu možnost po pár dalších letech se z pozice dobrovolníka nechat povýšit na pozici pedagogického dozoru. V překladu už nemyjete záchody, ale hlídáte děti. Poté následuje asistent lektora a v konečném případě i lektor. Samozřejmě bez patřičného vzdělání. Takovéto kariéristy nemusí náš motivující pan ředitel tolik platit ani na pozici lektora. Jsou totiž rádi, že dosáhl takové funkce poctivou prací.

***** Náš chamtivý pan ředitel řekne: "Já mám velikou akci a potřebuji naplnit ty ohromné stavy lektorů, abych pokryl veliké množství účastníků a docílil velkého příjmu," nadechne se a pokračuje. "Tak naberu co možná nejvíce málo

vzdělaných, aby mě na honorářích moc nestáli.“ Připojím ještě osobní vzpomínku. Jednou mi při pohovoru na pozici lektora pomohl i fakt, že rád piji tuzemský rum.

***** Náš namazaný pan ředitel musí zabavit velikou spoustu dětí, za které má zodpovědnost. Každé dítě je jiné. Učit se nechtějí, protože jejich zájem o obor není tak veliký. A tak logicky vymýšlí variace na zábavné pořady známé z televize a dětem dá možnost stát se jejich součástí. A být novou “Suprstar”. Nebo je nažene na představení, které je nebaví, a v sále to vypadá, jako když hrajete v jakémkoliv městském divadle dopolední představení pro školáky. Kde je více světla v hledišti z mobilních telefonů, než světla z reflektorů na jevišti. Když všechno selže, diskotéka to jistí.

***** Náš sečtělý pan ředitel je autorem také několika výjimečných citátů: „Když jim při posledním táborovém jídle naservíruju luxusní palačinky se zmrzlinou, můžu je celý týden krmit hnojem a oni si budou pamatovat jen luxusní palačinky se zmrzlinou.“ A tak se i stalo. Ztročený personál byl vybičován v nelidských podmínkách k nadlidskému výkonu a nasmažil dvě stě padesát kusů palačinek. Sám pan ředitel s pompou a širokým úsměvem vložil každému na palačinku kopeček lahodné zmrzliny dle vlastního výběru a ozdobil šlehačkou.

***** Náš spořivý pan ředitel nechtěl nechat dovážet stravu z profesionální jídelny, protože si to může přeci uvařit sám a levněji, nehledě na náročnost. Pak ale přišla lenost. Řešení bylo snadné. Děti šalamounsky rozdělil na skupinky, každé skupince přidělil drobný peníz a vyslal je, aby šly, nakoupily si, na co mají chuť, a to si následně uvařily. “Vidíte, děti,” prohlásil vítězoslavně, “na našem kurzu se naučíte i vařit. Není to skvělé?”

***** Přidám ještě jeden děsivý příběh. V hlavní roli opět jídlo. Tento příběh mě baví a děsí zároveň do teď: Náš renesanční pan ředitel nebyl schopen zařídit normální a dostačující stravování, a proto vzal tento úkol na vlastní bedra. Celý týden vařil sám jen ty nejvybranější kulinářské dobroty. Těstoviny s kečupem a eidamem, bramborová kaše z prášku a opékaný párek na pánvi, polévka na styl „co dům dá“, kde skončily i nespotřebované párky a další dobroty z temných zákoutí kuchyně. Když člověk vaří z těchto surovin, ušetří, ale jíst se to nedá. Proto renesanční pan ředitel rozjede v areálu akce malý bufet, krámk, obchůdek, kde prodává fastfoodové položky za výnosné ceny. To koupíte šišku nejlevnější šunky standart nebo s označením pizza nářez, veliký kus eidamu,

kečup, toastový chléb a můžete dělat pro děti toasty. Hladové děti si je velice rády koupí.

Na závěr příběhu toastová matematika: Když dáte jeden toast například za deset korun, máte zisk skoro čtyři sta procent. A to je konec. Konec veškeré slušnosti.

3.3 REKLAMA A MARKETING

Už je to čtyři roky, co měl premiéru na stream.cz legendární pořad Romana Vaňka – Peklo na talíři, kde mimo jiné poukazoval na nesmysly, na které můžeme narazit během nakupování v našich obchodech nebo větších obchodních řetězcích. Od té doby si pokaždé, když vejdu do obchodu, na tento pořad vzpomenu. Vlastně mi tak trochu pomohl se orientovat během nakupování potravin. Například mléko - zde se jedná o jedno a to samé mléko. Nelze na něm skoro nic ošidit a tudíž, když si člověk kupuje drahé mléko z ciziny s představou, že dostane něco extra, tak místo toho dostane to stejné mléko, co si koupím já za nejnižší cenu. Ano, u mléka si připlácíme pouze za značku a za obal. Dále mi tento pořad pomohl s výběrem špekáčků. Musím si koupit uzeninu obsahující v názvu "špekáček". Nesmím si koupit buřt, buřtík, opékáček a jiné napodobeniny. Špekáček má totiž legislativou dané procentuální množství masa. Zbylé výrobky tolik masa nemají, proto se nemohou jmenovat špekáčky.

Bohužel, takovéto na první pohled složité, ale dokonale fungující poznávací prostředky u vzdělávacích kurzů neplatí.

Většina organizací to moc dobře ví a tráví více času s formováním vlastního marketingu, než s přípravou kvalitní struktury kurzu. Marketing je v dnešní době nejzákladnější disciplínou všech podnikatelů a organizací. Využívá signály a impulzy do nás vložené televizí. Útočí na základní lidské instinkty. Chceme vypadat jako ta hubená dívka držící nízkotučné jogurty. Podobně je to i u inzercí na plakátech či webových prezentacích. Jedno z pravidel zní: na plakát umístíme křiklavou reflexní barvu, aby upoutala lidský zrak co nejsilněji a to v jakékoliv scénérii. Barva je důležitá. Jaké jsou tedy různé nekalé marketingové tahy právě při organizaci takového vzdělávacího kurzu?

Vaše prezentace může být na webových stránkách během vteřiny. Co tedy na webu vypadá dobře a co ne? Mezi nejčastější „fóry“ patří sleva. Vezmete původní částku vaší akce, nic z ní nestrhávejte ani ji nijak neupravujte, jenom na svá reklamní média tuto cenu označte nadpisem SLEVA. Nad tuto „zlevněnou“ částku vymyslete libovolně vyšší částku. Jsme Češi a náš národ miluje slevy. Možná se vám to bude zdát absurdní, ale ve většině případů to zabírá.

Stojíte v obchodě, vidíte dvě podobné tyčinky. Mají stejnou gramáž, stejnou příchuť, mají i stejného výrobce. Obě stojí stejně, ale u jedné z nich je označení "sleva". Upřímně, pro jakou se rozhodnete? Většinou si vyberete tu ve slevě s představou kupování něčeho lepšího, i když na začátku jsem jasně řekl, že jsou úplně stejné.

Mezi podlejší internetové rošády bych zařadil tvoření nové reklamní stránky na různých portálech. Koupíte za pár stovek na rok hosting různých domén (např. leto-kurz.cz) a zde vytvoříte jednoduché stránky se stručnou a většinou dost zavádějící prezentací vaší akce a pozor: vymyslíte si úplně novou cenu. To znamená, že tu stejnou akci nabízíte za různé peníze a záleží jen na lidech, jestli se k vám přihlásí hned z té první webové stránky nebo jestli se proklikají na vaše původní, kde je cena třeba poloviční.

Asi nejextrémnější případ jsem zaznamenal v momentě, kdy organizátor začal pořádat svou akci i na Slovensku. Slovákům tento tábor nabízel na slovenských webových stránkách v eurech za v přepočtu dvojnásobnou částku, než Čechům na českých webových stránkách.

Setkal jsem se s několika texty webových nabídek naprosto nedávajících smysl. Jako popis umělecké činnosti ale byly naprosto nedostačující. Dovolím si rozbor krátké ukázky z webových stránek jedné nejmenované organizace: „Účastníci herecké školy získají certifikát o absolvování vzdělávacího kurzu, na jehož základě se mohou ucházet o pozici tzv. eléva ve statutárních divadlech...“ Funkce eléva v dnešních divadlech už neexistuje. Může za to právě vysoký počet uměleckých škol, které rok co rok generují další mladé herce. Žádné divadlo nebude blokovat místo pro někoho, kdo absolvoval jeden prázdninový kurz. To je naprostý nesmysl. Buď je organizátor člověk netušící nic o divadle v dnešní době, nebo je to podvod na zájemce a zákazníky, aby měli pocit, že získají něco navíc.

Nabízejí vám zázračný certifikát zaručující body u komise při přijímacím řízení na umělecké školy. To je další nesmysl. Žádný certifikát nebo diplom vám ve finále nepomůže. U přijímacích zkoušek či výběrového řízení budete jen vy, vaše osobnost a zkušenosti. Podvod je klasickým obsahem velikých reklamních kampaní. Bohužel někteří to v této době neumí jinak.

Další samostatnou kapitolou by mohla být reklamní fotografie. Reklamní fotografie má svá pravidla. Na snímku by měla být větší pracovní skupina nejlépe při práci a s lektorem. Cokoliv, co by potenciálním zájemcům vizuálně přiblížilo průběh takového kurzu. Nenechte se zmást dětskými úsměvy. Pokud webová

prezentace disponuje jen malým procentem fotografií z jednotlivých pracovišť a převažují spíše skupinové fotografie usměvavých dětí, něco tu bude v nepořádku.

Další důležitý fakt je přítomnost známých celebrit na fotografiích. Ani to není záruka kvalitního kurzu. To je něco navíc. Nevím, co má společného kvalita vzdělání, kterého se mi dostane, s podpisem známé celebrity, který si přivezu domů. Za těch pár let, co jsem působil jako lektor v jiných organizacích, jsem se s besedami s celebritami také několikrát setkal. Bohužel důvodem, proč to organizátor dělal, není, aby účastníkům poskytl plnohodnotnou besedu. Nejdůležitější je fáze po besedě, tedy fotografování, kdy se skoro všichni povinně vyfotí s touto celebritou nikoliv na vlastní fotoaparáty nebo mobilní telefony, ale na firemní fotoaparát. Organizace pak tuto fotku opatří svým cejchem a děti nadšené z fotografie se známým obličejem ji sdílejí přes sociální sítě. Reklama zadarmo. Samotným celebritám se nic vyčítat nemůže. Bohužel i ony jsou většinou klamány a zrazuje je nevědomí, co se pod honosným obalem celé akce skrývá. Většina z těchto celebrit ani netuší, že se jejich jméno pak i objevuje v seznamu stálých lektorů a přátel organizace. Žijí v domněnku, že přijeli pozdravit a podpořit mladé umělce, avšak neoficiální podstatou je nafocení reklamních fotografií.

Reklamě jako takové vůbec nesluší upřímnost. Žijeme v době, kdy přitahuje to, co bliká a obsahuje zvučná jména. Zájemci o kurz nezbytvá nic jiného, než se v mnoha případech prokousat načančanou lží.

Mě, jakožto organizátora kurzu založeného na kvalitě, vyloženě zamrzí, když organizátorům jiných akcí chybí základní úroveň sebereflexe. Nejsou schopní objektivního pohledu na celou problematiku a stále si stojí za tím, že jejich akce je ta pravá pro všechny začínající umělce. Kdyby se zaměřili na organizaci dobrého uměleckého tábora pro široké spektrum lidí bez větších ambicí na umělecké vzdělání, mohli by se stát naprostou špičkou na trhu. Stačilo by jen poznat a pochopit, že na vysokou "hru" nemají kapacitu.

Jsou to dva roky, co jsme poprvé vyšli ven s projektem Kurzy NAPLNO založeného pro zkušenější zájemce. Cítili jsme absenci podobného lepšího a intenzivnějšího kurzu v nabídkách jiných organizací. Cítili jsme, že tu chybí možnost něčeho po absolvování těchto základních táborů. Proto jsme se rozhodli projekt uskutečnit. Spojili jsme se i s hlavním vedením jiné organizace a nabídli jim spolupráci. Když se k nám přihlásí nějaké malé dítě pod patnáct let bez jakýchkoliv zkušeností, odkážeme jej na ně, protože víme a moc dobře si uvědomujeme, že na takovouto kategorii nejsme připraveni. Místo toho, aby nás

přijali jako doplňujícího partnera na českém trhu, zahájili konkurenční boj. Celé to doprovázelo lehké osobní vydírání několika osob, které sympatizovaly s naší myšlenkou, ale zároveň byly součástí jejich organizace. Rok po prvním ročníku Kurzů NAPLNO otevřeli přihlašování na kurz pro rádoby pokročilé. Bohužel, čeho jsme se obávali, to se také stalo. Pod novou nálepkou se skrýval klasický formát jejich akcí. Pochopitelně, neboť nemají kapacitu takovou akci uspořádat.

Něco kolem čtyřiceti mladých lidí jejich pokusu podleho a jak již víme, generátor štěstí udělal zbytek práce. Další slepá ulička pro nadějně talenty je na světě.

3.4 DRAMATICKÉ KROUŽKY NA ZŠ

Další nebezpečí je hluboce ukryto v obrovských organizacích, které ve velkém zajišťují volnočasové aktivity pro děti na základních školách.

V minulém roce jsem v rámci přípravy na magisterskou práci přijal vedení dvou kroužků dramatické výchovy na různých základních školách v Praze. V tu dobu zároveň již probíhaly některé kurzy, které jsem s přáteli organizoval v Jihlavě, a tak jsem měl možnost srovnání. Jiné možnosti, podmínky a jiné přístupy k práci. Po několika týdnech jsem se musel zastavit v městské knihovně a prostudovat si něco více o dramatické výchově jakožto o základním pilíři učitele dramatického kroužku. Kupodivu jsem tyto znalosti v přijímacím pohovoru v organizaci zaštiťující volnočasové aktivity nemusel dokazovat. Prošel jsem jakýmsi psychotestem a stačilo se zmínit, že studuji DAMU.

V knihách od naší největší "maminky" dramatické výchovy Evy Machkové stojí, že dramatická výchova by měla pomáhat žákům formovat jejich osobnost a zdokonalovat je v komunikačních dovednostech. Knihy obsahovaly bohatou škálu cvičení a her s doporučením pro různé věkové skupiny dětí. Zde jsem narazil na problém.

Jedna hodina dramatické výchovy tak, jak jí strukturou připravila organizace pro volnočasové aktivity pro děti, má čtyřicet pět minut jednou týdně. To rozhodně nestačí k tomu, aby dramatický kroužek pracoval v rámci pravidel a cílů dramatické výchovy. Aby splnil některé body obsažené v chytrých knihách. Když vezmeme v potaz strukturu hodiny, kolik času je potřeba na aktivizaci skupiny, nějaká cvičení, hry, než se dotkneme samotné podstaty jedné lekce, přeruší nás zvonek oznamující konec hodiny. Nehledě na to, že během čtyřiceti pěti minutové lekce se opravdu dají hrát jen hry. A někdy ani to ne. Vždyť čtyřicet pět minut má stěží jedna dobrá partie oblíbené hry Městečko Palermo.

Z takového divadelního kroužku se stává družina, kde se děti jednou týdně sejdou, aby si zahrály nějaké hry nebo prostě jenom zlobily. Ale není se čemu divit. Vždyť k tomu již směřuje organizátor kroužku. Nejenom v podstatě minimálními nároky na lektora, ale i časovou dotací. Kde je tedy divadlo? Kam se nám schovalo? "Neschovalo se, děti, umřelo," jak zaznělo v jedné cimrmanovské hře. Už se bohužel do struktury nevejde. Zabíla ho touha po zisku organizace, která nabízí školám spoustu kroužků končících zároveň s pracovní dobou rodičů. Rodič raději zaplatí o nějaký peníz navíc v domnění, že jeho dítě bude rozvíjet herecký talent v něm nepochybně ukrytý, než aby dítě čekalo jenom v obyčejné družině. Bohužel platí navíc za úplně to stejné, za nic.

Když se pak podíváme na prezentaci takového kroužku, vidíme dětičky oblečené v roztomilých kostýmech, říkající text do nich naládovaný jejich učitelem. Stojí nebo se lehce pohupují na jevišti a u toho myslí jen na to, aby jim text nevypadl a jestli neudělaly o krok víc, než jim původně jejich učitel řekl. Zde na obranu učitelů a učitelek dramatické výchovy musím snad jen dodat: co jim zbývá? Je to však podstata dramatické výchovy? Je plně využitý potenciál divadla, které může šikovným dětem otevřít dveře a posunout je i v psychickém vývoji? Bohužel tomu tak z výše popsaných důvodů nemůže být.

Avšak ne všude je praxe tak hrozná. Na gymnáziu v Jihlavě, kam jsem chodíval, se divadlu vždycky přálo. Chodil jsem do místního divadelního spolku Spoušť snad již od prvního ročníku. Rozdíl mezi tím, jak se dramatická výchova učí na základních školách a jak se učila na víceletém gymnáziu, kam jsem chodil, je markantní. Učitelka češtiny si na spolupráci ve vedení kroužku přizvala profesionálního a zkušeného herce z oblastního divadla, hlavně absolventa brněnské JAMU – Jakuba Škrdlu. Dále pomohla časová dotace. Kroužek se opakoval jednou týdně a to minimálně ve dvouhodinových blocích. Za tu dobu se již stačilo ledacos stihnout. A jednou nebo dvakrát do roka se dokonce vyjelo na víkendové soustředění mimo město.

Právě profesionální přístup a znalost lektora daného oboru plus dostačující časová dotace, hlavně chuť dělat divadlo a ne podnikat. To je ta „objevená Amerika“, o které se samozřejmě moc dobře ví, ale nepraktikuje se.

Můj názor je možná krátkozraký, ale mnou viděné podněty ho velice jasně utváří. Dramatický kroužek při základní škole organizovaný velikou společností zajišťující na té stejné škole i kroužek volejbalu není místo, kam bych své dítě se zájmem o divadlo poslal. Musel bych si pečlivě zjistit, kdo kroužek na škole vede a jaké má zkušenosti s prací s dětmi, s výukou a s divadlem samotným. Dokážu

být velice cílevědomý, co se týče vedení nějakého hereckého soustředění nebo kroužku či kurzu, ale podmínky nastavené podobnou velikou organizací jsou tak demotivující, že i já s velkým zájmem o výuku jsem naprosto ztrácel chuť jakoukoliv přípravu před hodinou dělat. Situace byla taková, že jsem více času strávil doplňováním elektronické třídnice, elektronického zápisu z hodiny a byrokracií, než přípravou a samotným učením. Raději své dítě pošlu na hodinu florbalu, kde alespoň dojde ke skutečné hře.

Obr. 3. Kroužek dramatické výchovy ZŠ Gutova (foto: T. Hron)

3.5 MOŽNOSTI MLADÉHO ZÁJEMCE O HERECTVÍ

Když se nad tím vším zamyslíme, musíme se ptát, jaké jsou vlastně možnosti mladého dospívajícího člověka, který by se chtěl věnovat herectví? Realita je jasná. Proto, aby člověk mohl hrát, většinou vůbec nepotřebuje vzdělání v oboru. Zním spoustu herců neherců, kteří obsadili regionální divadla. Kvalitního hereckého vzdělání u nás v České republice je opravdu málo. Na základní či střední škole musí mít člověk štěstí na dramatický kroužek, aby se jeho škola, tudíž i on, nestal obětí nějaké parazitující megalomanské firmy na umělecké polotovary. Zároveň bych mladému člověku nedoporučoval hereckou konzervatoř, kde se ze studentů přetvářejí „nadlidi“ dle obrazu svých pedagogů. To celé v období, kdy jejich osobnost zraje a utváří se v nich to zajímavé. To, čím je každý herec trochu jiný. Mám pocit, že když poprvé potkám konzervatoristu,

už jsem ho určitě někde viděl. Všichni mají stejnou mluvu, vystupování, hereckou drzost, trochu nabubřelosti. A to zajímavé, co vzniká v našem dospívání, zde prostě chybí. V rámci kurzu jsem se setkal s jednou dívkou, která již několikátým rokem chodí na hereckou konzervatoř. Celý první ročník do nich nalévali, že oni jsou ty herecké osobnosti, které potom obsadí plátna kin a veliká jeviště. Asi si umíte představit, co to napáchá s psychikou pubertáka.

Radši bych mladému člověku doporučil, ať studuje nějakou jinou střední školu, která ho zajímá a herectví se věnuje jako koníčku. Navštěvuje nějaký studentský soubor, jezdí na různé workshopy a kvalitní letní kurzy. Nikoliv tábory, ale kurzy. A než mu padne osmnáctý rok, ať zkouší přijímačky na vysoké herecké školy – DAMU, JAMU, kde se bude brát větší ohled na jeho individualitu.

Zároveň bych nedoporučoval soukromé herecké školy, kde, jak mi bylo potvrzeno kamarádem, se opravdu hledí jen na to, kolik nasypete do školní pokladničky. A jak se umíte vyrovnat s falešným pocitem, že studujete herectví, protože máte opravdu talent. Víím, že dostat se na DAMU nebo JAMU je velice těžké a většinou záleží na štěstí. I když se na vysokou hereckou školu nedostanete, stále tu zůstává možnost se divadlu věnovat dále ve volném čase. Ty pravé kurzy vás mohou seznámit s lidmi podobně smýšlejícími, s nimiž můžete připravovat představení na kvalitní úrovni. Vlastně, aniž byste si to uvědomovali, dosáhnete herecké nirvány. Budete moct hrát pro zábavu, co budete chtít, zároveň budete mít peníze z jiného zaměstnání a nebudete muset zažívat hodně nepříjemných věcí doprovázejících každodenní život profesionálních herců.

3.6 JAK VYBRAT UMĚLECKÝ KURZ

Přesuňme se nad kolébky svých ratolestí. Jsme rodičové. Záleží nám na tom, kam své dítě jednou pošleme. Měli bychom si zodpovědět klíčové otázky. Hledám umělecký kurz nebo hledám tábor s uměleckým zaměřením? Hledám tábor, kde mé dítě pozná spoustu nových kamarádů, přátel a získá nové zážitky? Nebo hledám kurz pro dítě s opravdovým zájmem o umělecký obor a chci, aby získalo zkušenosti v daném uměleckém oboru?

Zodpovědět si tyto otázky může působit pro širokou veřejnost jako nadbytečný krok. Vždyť stačí zadat své hledání někomu chytřejšímu. Většina lidí vyhledává umělecké kurzy na internetu. Internet je prostor, kde do inteligentních vyhledávačů (občas chytřejších než my, protože nám ukazují ne to, co chceme, ale co bychom měli chtít) zadáme klíčová slova: umělecký tábor, divadelní tábor, filmový tábor, umělecká agentura, umělecká organizace apod. Vyběhnou na nás

tucty výsledků. Ale dřív, než na nějaký odkaz klikneme, musíme si uvědomit, že internet je svobodné médium, kde může mít svou internetovou prezentaci každý, kdo zaplatí pár korun za webhosting. A bohužel naše profesionální antiviry podvod neprohlédnou.

Většinou hledajícím stačí právě slovo „umělecký“. Cítí jasnou záruku, že své děti posílají na neobyčejný tábor a investují tak do jejich vzdělávání. Myšlenka investice do osobnostního rozvoje dítěte pomůže do takového tábora vložit více finančních prostředků než za obyčejný tábor. Jednoduše si řeknou: „Děláme to pro jejich budoucnost.“ Za většinou účastníků kurzů, které jsem poznal, stáli jejich rodiče toužící mít doma známého nejlépe televizního herce nebo herečku.

Jak tedy zjistit, kde se setkáme s kvalitou? Odpovědi na tyto otázky nám internet prozradí zřídka. Většinou nás zavede k veřejným diskuzím, kde může komentář napsat téměř kdokoliv, kdo ovládá základy psaní na počítači a základy českého jazyka, a ani to není pravidlem. Jediným řešením je nebát se zvednout telefon. Zavolat na kontaktní číslo oné agentury a ptát se, ptát se a zvědavě se ptát. Ptát se na lektory, ptát se na cenu, ptát se na to, z čeho je cena složená. Zjistit si jména lektorů, kteří budou pracovat s mými dětmi. Webové stránky agentur, co nezveřejňují jména konkrétních lektorů na konkrétní akci, ihned zavírat. Vyhledat si něco o lektorech. I když je to mediálně známá osoba, není tu záruka, že se dostane mé ratolesti kvalitního vzdělání v daném oboru. Od známých obličejů je třeba na chvíli se oprostit, protože je to nejčastějším lákadlem a rodiče na ten trik vždy skočí.

Teď to vypadá, že dalším předtím nejmenovaným klíčovým faktorem kvality je tedy lektor. To ale hned vyvrátím. Lektor může být sebelepší, ale jeho schopnosti a zkušenosti mohou být naprosto bezcenné, když mu organizace kurzu nastaví příšerné podmínky pro výuku, například 25 dětí ve skupině aj. Dovolím si myšlenkovou odbočku. Teď si člověk řekne, tedy, čím více dětí lektor má, tím více peněz zřejmě práce lektora organizátory stojí. Omyl. V organizaci, se kterou jsem se setkal, toto nehrálo sebemenší roli. Honorář byl vždycky stejný, ať už bylo ve skupině sedm nebo dvacet pět lidí. Všechna fakta na webových stránkách vždy vedou zájemce pouze k jednomu: „Náš kurz je ten nejlepší, vyberte si nás.“ Málokdo vám napíše na svůj web, kdo by se rozhodně hlásit neměl. Nezbude nám nic jiného, než se ptát a věřit vlastnímu instinktu.

Rodiče, pokud hledáte místo, kam chcete své děti umístit, zatímco budete někde na dovolené, prosím, vybírejte raději letní tábory, kde budou děti ve větším kolektivu a budou dělat společné aktivity od kreativních až po sportovní a

získají spoustu nových kamarádů a zážitků. Neposílejte je na umělecké kurzy jen proto, abyste sami před sebou obhájili odložení dítěte na malou chvíli a necítili se tak provinile. Je zde velká pravděpodobnost, že by vaše dítě mohlo být nešťastné z kvanta informací, které se na ně pohnou. Zároveň by se mohlo dostat do pozice brzdícího článku kolektivu. A to je v dětství, kdy nás jakýkoliv takovýto zážitek utváří, pěkná rána pro dospívání. Nebo si alespoň ověřte, že o to vaše dítě opravdu stojí. Že má zájem. To je totiž jediná základní vstupní hodnota, která při výběru uměleckého kurzu nebo dramatického kroužku může být založena na pravdě.

4. ÚVAHA NAD ŠKOLSTVÍM

Během organizace a přípravy uměleckých kurzů pro děti a dospělé jsem musel celkově rozšířit své povědomí o pedagogice jak ve světovém měřítku, tak i u nás. Pomohla mi roční zkušenost na pedagogické fakultě Karlovy univerzity v rámci studia Specializace v pedagogice v oborech dějepis a biologie. Zároveň tu byl fakt, že jsem již od základní školy chtěl být učitelem. I když učitelem nakonec nebudu, chci pořádat kurzy pro děti a mládež. Musím své znalosti v pedagogice více prohloubit a svůj zájem o školství u nás zvýšit, abych věděl, jak v různých situacích reagovat. Jak se správně zachovat. Začal jsem ale k mému překvapení objevovat spíš věci, které na našem školství nechápu. "Nerozumím tomu, proč je to tak řešené." Tak zněla většinou má reakce. K tomu se přidal jeden poměrně čerstvý zážitek.

Přihlásila se nám na kurz patnáctiletá dívka s jasným snem, stát se herečkou. Předpoklady měla. Rychle zpracovávala poznámky k monologům, měla výbornou pohybovou představitivost, skvěle zpívala, základy gymnastiky a akrobacie jí nepůsobily problémy. Avšak na základní škole se setkala s učitelkou, jež zřejmě trpěla léčením vlastního komplexu a této dívce oznámila, že zpívat neumí. Hodinu co hodinu jí to vrývala do hlavy. Klidná, introvertní dívka si tato slova vzala k srdci natolik, až nebyla schopná před skupinkou už týden známých lidí zazpívat byt' jen jeden tón. Až po soustavné práci se nám podařilo dívku nenásilně rozezpívat. Odjížděla s pocitem, že zpívá a umí zpívat. Otázkou zůstává, jak dlouho si tento pocit udrží.

Celková problematika našeho školství se začíná v mém pohledu vymykat kontrole a „fauly“ ze strany učitelů proti studentům a žákům jsou čím dál větší. Skoro na každém kurzu, kde jsem fungoval jako lektor herectví, se objevil někdo, kdo měl vybudovaný silný psychický blok většinou postavený na silném nedostatku sebevědomí. Ve vzácných případech ho vybuchovali rodiče nebo sourozenci. Ve většině případů za tímto blokem stojí učitel, pedagog, někdo, koho děti potkávají buď každý den ve škole, nebo jednou týdně na nějakém zájmovém kroužku. Většinou se jedná o divadelní kroužek nebo zpěv.

Domnívám se, že naše pedagogické fakulty generují ročně nadbytečné množství pedagogů nepedagogů. Smutné je, že většina studentů bere studium na pedagogické fakultě jako něco podřadného, méněcenného, záchranného. Tak je ale vnímá i veřejnost. Nedostali se na jinou školu, tudíž studují na pedagogické fakultě s domněním, že příští přijímací zkoušky jim otevřou cestu za jejich prvotním zájmem. Bohužel ve většině případů již k dalším zkouškám

nedojde nebo opět dopadnou neúspěšně. Mladý člověk projde těžkým šokem a následným zatvrzením. Na truc dostuduje pedagogickou fakultu s vědomím, že nikdy vlastně ani učit nechce. Nemá vztah k dětem ani pro to potřebné cítění.

Za mého studia na pedagogické fakultě jsem měl tři takovéto spolužáky. Jeden dokonce tvrdil, cituji: „Že ty hajzly nechce vidět. Dostanou data písemek a jinak ať si dělají, co budou chtít.“ Dva pro takovou práci neměli žaludek a sami se utápěli ve vlastních problémech zasetých jejich učiteli ze základních škol. Další tři z našeho dvanácti členného ročníku studovali pedagogickou fakultu jen pro status studenta a školu buď nedokončili, nebo se nikdy za katedru neposadili. Zbyla skupinka čtyř lidí majících zájem o studium a následně i o učení a výchovu dětí na našich základních a středních školách. Já byl jeden z nich, ale studium jsem ukončil po úspěšných zkouškách na DAMU. Jeden z kolegů neprošel přes nejtěžší předmět studia. Shodou okolností tento předmět učil čerstvý absolvent pedagogické fakulty a někdo moc dobře věděl, proč toto individuum nepouštět k dětem a proč si ho radši nechat pod dozorem přímo na škole. Tak nám zbyli dva úspěšní studenti z ročníku. Ti teď učí na školách a jejich studenti jsou ti šťastnější.

Nechci to zbytečně dramatizovat, ale bohužel těch případů, kdy z neúspěšných a zatvrzelých zpěváků se stávají následně pedagogové zpěvu a kdy z neúspěšných zájemců o studium třeba na DAMU se pak stává generace pedagogů dramatických kroužků, přibývá.

Řešení tohoto problému není nemožné, avšak je natolik utopické, že se dál než do této práce zcela jistě nedostane. Když porovnáme přijímací řízení na jakoukoliv výběrovou školu, například hereckou, s přijímacím řízením na pedagogickou fakultu, zjistíme, že nároky na herce jsou zdaleka vyšší než na člověka, který má o hodně důležitější úkol ve společnosti – vychovávat a vzdělávat děti a mládež - tedy naši budoucnost. Na herecké škole uchazeče trápí všemožnými úkoly zkoumajícími jeho fyzickou a psychickou kondici, oborovou neboli hereckou zkouškou, projde vědomostním testem a dokonce i ve většině případů pohovorem. Na pedagogické fakultě si vzhledem k vysokému počtu, zde si dovolím uvozovky, „zájemců“ o studium nemohou dovolit individuální přijímací řízení. Uchazeč o studium projde maximálně testem na vybraný obor a o jeho přijetí nebo nepřijetí rozhodují pouze vědomosti. Není prostor pro zkoušení jiné složky lidské psychiky, dle mého názoru o hodně důležitější, než znalost oboru. Takže výsledkem je veliké množství přijatých do studia, které ještě podpoří nemalý počet těch, co se dostanou na odvolání. A nyní k samotnému studiu. Tři

roky do sebe naléváte vědomosti z oboru. Až někdy v prvním ročníku navazujícího magisterského se setkáte se základy didaktiky, kde ale zkouška spočívá v tom, že se naučíte, jak se v osmdesátých letech tvořily pracovní listy a další metody spjaté s dobou předrevoluční. Nic moderního, nic aktuálního. Nedivme se, že je studentům pedagogické fakulty přisuzována spodní příčka Gaussovy stupnice.

Dle mého názoru by se měla zpřísnit kritéria pro přijetí studentů na pedagogické fakulty. Nebojím se použít označení talentové zkoušky. Vedle vědomostního testu z daného oboru by tu měl být i test na celkové vědomosti, psychotest. Zájemce o toto studium by měl poslat motivační dopis. Přijímací řízení na pedagogickou fakultu by měla být vícekolová. V posledním kole by se mělo zkoumat i fungování uchazeče ve skupině a následně jeho rétorické schopnosti před komisí při pohovoru. Zvýšení náročnosti přijímacích zkoušek by za nějaký čas vedlo k celkovému zvednutí prestiže učitelského řemesla. Učitelé by patřili ke špičce národní inteligence.

Avšak si uvědomuji, že tyto myšlenky jsou nereálné. Takovéto zpřísnění nároků na uchazeče o studium na pedagogické fakultě by kompletně snížilo stavy učitelů, což by vedlo i k zavírání velkého množství škol a tak k jejich nedostačujícímu počtu. Vedlo by to k naddimenzování stavů žáků na jednoho učitele ve třídě a tím pádem k nedostačujícímu individuálnímu přístupu pedagoga k jednotlivci. Školství je vlak rozjetý v určitých kolejích, mnohdy zarůstajících trávou. Cítím potřebu přehodit vyhubku k modernějším metodám. Učitelé mají na děti veliký vliv. Zvláště v první třídě, kdy se učíme psát a číst. Vždy, když se na náš kurz přihlásí někdo se zájmem o hereckou profesi, dáváme mu za úkol přečíst kousek textu jen tak, jak si myslí, že je to správně. Chyby se u všech adeptů opakují. Člověk má tendenci číst každou čárku (když vidím čárku, udělám pauzu a nadechnu se), každý otazník (intonačně udělat oblouček nahoru). Akcentují každé slovo. Když zapátráme ve vlastních vzpomínkách, takhle nás přece učili číst i na našich základních školách. V příručkách rétoriky najdete poučku, že intonace otázky je stoupavá. Avšak všechny učitelky si to vykládají po svém a nutí žáky číst zbytečně zvukomalebně a nepřírozeně vzhledem k přirozené mluvě. Na kurzech se často potýkáme s nepřírozeně malovaným hlasovým projevem většinou pramenícím v hluboko zakořeněných vzpomínkách na základní školu a ani týden intenzivní práce nezaručí, že naučíme účastníka, jak my říkáme, rovně bez zbytečného akcentování všech slov přečíst jakýkoliv text jen tak po smyslu.

5. SOCIÁLNÍ ROLE UMĚLECKÝCH KURZŮ

5.1 VLIV KURZU NA OSOBNOST ČLOVĚKA

Herecké kurzy by neměly mít povinnost studenty vychovávat. To je úkol dramatické výchovy. Kurzy by měly stavět již na plně rozvinuté lidské bytosti, která prošla prvním zájmem o studium herectví. Na bytosti, jež chce zjistit, jaké to je, co takové řemeslo obnáší. To je podle mě dokonalý zájemce o vzdělávací umělecký kurz. Ale svět nefunguje podle učebnic.

V dnešní době existuje spousta faktorů ovlivňující vývoj lidské osobnosti - kolektiv ve škole, internet, televize aj. Děti mají jednoduchý přístup k jakýmkoliv informacím. Stačí zadat klíčové slovo do Googlu. Nechci být vulgární, ale napište do vyhledávače "prsa" a klikněte na obrázky. Nikde nemusíte ani potvrzovat, že je vám osmnáct let (a co si budeme povídat, kliknout na tlačítko OK umí už kdokoliv). Nebo násilná videa, kde můžeme vidět záznamy poprav. Dítě se může setkat s věcmi přesahujícími jeho chápání, aniž by na to bylo připraveno rodiči nebo školou. Bohužel se stává čím dál častěji, že rodiče své děti nepřipravují na nástrahy života.

Vzpomínám si na jednu historku od mého kamaráda herce a lektora. Při hodině se mu rozbrečela hysterickým pláčem dívka. Nahlas křičela, že umírá, že vykrvácí. Kamarád si ji musel vzít stranou a musel jí vysvětlit, že rozhodně neumírá, to se dívkám stává. Jmenuje se to menstruace. Polední pauzu strávil běháním po škole a po dospělých sháněl vložky a tampóny. Dívka seznámená s tímto faktem sice přestala brečet, protože si uvědomila, že neumírá, ale stále cítila strach, prý ji rodiče zbijí, neboť zašpinila bílé spodní prádlo a bílé kraťasy.

Čím dál častěji dochází k deformaci osobnosti a herecký kurz se rázem stává jakousi terapií pro zájemce. Umění a herectví otevírá v lidech třinácté komnaty skrývající někdy i na třináct západů zamknuté to nejčernější, co člověk prožil. Herec musí poznat především sám sebe, aby mohl na sebe přijímat charakteru jiných. Díky tomu se vnitřním konfliktům na uměleckých kurzech nevyhneme a je potřeba s nimi počítat. To se mi hned při prvním ročníku Kurzů NAPLNO potvrdilo. Od té doby je na našich kurzech vedle zdravotníka i psycholog. Řešil již nemalý počet různých osobnostních kolapsů. Zdravotník a psycholog. To jsou dvě oblasti, kde by kvalitní umělecké kurzy rozhodně neměly šetřit.

Celkově je zajímavé pozorovat proměny účastníků procházejících uměleckým kurzem. Ať už se jedná například o proměnu jejich chování - z ostýchavého chování se vyloupne ryzí osobnost. Je to jako když si na dlaň

položíte šneka. Nejdříve máte na dlani jenom ulitu, ta se ale po chvilce začne hýbat, až nakonec vyleze hlemýžď v celé délce. Jenomže ho stačí někam přesunout a on se opět schová do ulity a zase musíte nějaký čas počkat, než opět vystrčí růžky. Sedm dní je ale málo na to, abychom opravdu naplno poznali potenciál jednotlivých účastníků.

Nejzajímavější částí celého kurzu jsou pro mě jednoznačně začátky a závěry. Když si všichni sednou poprvé do jedné místnosti. Člověk může vidět jejich očekávání, která jsou vždy velice vysoko a výrazně prosakují z jejich pohledů až k nám - lektorskému týmu, jemuž na jeden celý týden věnují naprostou důvěru v tom, co s nimi budeme dělat. Zároveň bych skoro všechny mohl označit za silné introverty, co se bojí jakkoliv se prosadit nebo cokoliv říci.

Přesně si ten moment v hlavě vybavuji, když jsem jako malý kluk seděl v lavici na základní škole. Učitel se nás ptal na nějakou otázku a já moc dobře znal odpověď. Tolik jsem se ale bál neúspěchu, že jsem si odpověď pouze myslel. Pak se přihlásil někdo jiný a odpověděl právě tou stejnou odpovědí. Byl jsem na sebe neuvěřitelně naštvaný. Co by se stalo, kdybych se tenkrát tolik nebál? Určitě bych teď tuto vzpomínku nesepisoval.

Naše osobnosti jsou utvářené všemi dobrými i špatnými zkušenostmi s lidmi kolem nás. Podle toho si budujeme svá obranná zařízení, která po celý rok využíváme a zdokonalujeme. Nevím čím to je, že lidská bytost má tendenci se spíš sama do sebe uzavírat. Dokážeme se otevřít až v případě delšího soužití s konkrétními lidmi. Ve škole, v práci. Ale trvá to týdny, měsíce, roky. Zatímco na kurzech v malé skupině při intenzivní práci se tento vývoj srazí do jednoho týdne.

Závěry jsou úplným opakem. Na tvářích účastníků je očividně patrné, zdali kurz splnil jejich očekávání. Mladí lidé se moc neumí přetvařovat. Když je něco v nepořádku, vždy nám to řeknou. Na závěr se také scházíme, abychom si zase popovídali, jaké to tedy bylo a co by se mohlo zlepšit příště. Zde už se bez ostychu ozývá skoro každý, kdo má něco na srdci. I to mi přijde jako úspěch, když jeden z cílů je zlepšit účastníkům jejich komunikační dovednosti.

5.2 SEBEVĚDOMÍ A SEBEZKUŠENOST

Účastník by si z dobrého kurzu měl odvézt představu, co jeho vybraný obor obnáší a jak přibližně vypadá na profesionální úrovni. K tomu nepochybně spoustu nových přátel a kamarádů, s nimiž bude i nadále udržovat kontakt minimálně prostřednictvím sociálních sítí. Možná nějaký suvenýr. Avšak tím nejdůležitějším je sebezkušenost.

Pedagog dramatické výchovy na Karlově univerzitě, Zdeněk Šimanovský, mě poprvé seznámil s důležitostí sebezkušenosti. To je ten okamžik, kdy nám maminky říkají: „Nesahej na tu plotnu.“ A my stejně neposlechneme a sáhneme. Ošklivě si popálíme dlaně, ale od té doby víme, že plotna může být horká. Zapisujeme si do hlavy sebezkušenost. Něco, co jsme si i přes všechny poučky ověřili. Daný fakt, který je již někde napsán, se stal opravdovou zkušeností. O první sebezkušenosti se dokonce píše v Bibli v kapitole o nevěřícím Tomášovi: „Tomáš, jeden z učedníků, nebyl s ostatními, když viděli Ježíše. Nevěřil, když mu vyprávěli, že Ježíš je naživu. ‚Neuvěřím, dokud sám nespatřím rány po hřebecích na jeho ruce a nohy a nedotknu se ran v jeho boku,‘ prohlásil.“

Zde se dostávám k úvaze, že možným opakem sebezkušenosti je víra. „Blahoslavení, kdo neviděli a přesto uvěřili.“ Věřím, že je ta plotna horká, maminko. A nikdy na plotnu nesáhnou. Nebudu vědět, jak šíleně taková popálenina bolí. Ale věřím. Zároveň ale nezjistím, jestli ta plotna opravdu je horká a jestli se nepřipravuji o nějaký prožitek, když na ni sáhnou. Nechci se v této práci pouštět do diskuzí nad teologickými otázkami ohledně víry a existence Boha. Ať už kteréhokoliv. Jen mě vždy dokáže znovu a znovu fascinovat, jak úžasně taková víra vlastně funguje. Vyrůstal jsem ve věřící rodině a moje maminka pravidelně chodí do kostela. Vychovala čtyři syny, stará se o manžela, který je v invalidním důchodu, a i když nás někdy životní situace zahrnala opravdu daleko za možnosti žití, ať už finančními problémy nebo osobními, vždy si přesně věděla rady. Vždy byla tou, za kým se dalo přijít a položit si hlavu na její ramena a člověk věděl, že to dobře dopadne. Kde na to všechno vzala psychickou a fyzickou sílu? Ona na tuto otázku odpoví jasně a bez zaváhání. Od Boha. Věří, že ji v tom Bůh nenechá. A teď moje teologicko-úvahová pětiminutovka jde do finále: Když přijmeme fakt, že žádný Bůh ani jiné nadpřirozené síly nejsou, kde se v ní generuje tolik síly? A není v tom sama. Spousta lidí přišlo o končetinu či končetiny a teď jsou například ve vrcholné přípravě na paralympiádu. Opravdu všichni tito lidé umí generovat veškerou fyzickou a psychickou sílu z naprostého čistého ničeho? V kurzech na otázku víry narážíme pořád. Nemyslím teď víru v Boha, ale pracujeme s jiným pojmenováním tohoto záhadného zdroje energie – víra v sebe sama – sebevědomí.

Možná si teď pokládáte otázku: Co má víra a sebezkušenost společného s hereckými kurzy? Například při kurzu V3, což jsou přípravné víkendové kurzy pro zájemce o studium na středních a vysokých hereckých školách, narážíme velice často na problematiku sebevědomí. Tato hodnota je ve většině případů na bodu

mrazu nebo hluboko pod nulou. Neříkám, že by každý, kdo se hlásí například na DAMU, měl překypovat sebevědomím. Ale zdravá přirozená dávka sebevědomí je skoro až žádána. Zde si můžeme vzpomenout na tu dívku a její strach ze zpěvu. Na strach ze všeho. Většinou podobně jako v jejím případě za tak nízké sebevědomí mohou osobnosti, které měly vliv na její dospívání (rodiče, učitelky na základní škole, pedagogové zájmových kroužků, kamarádi/spolužáci). Její případ byl ještě o něco zajímavější. Trvalo nám celé dva dny, než jsme na tento její osobní problém narazili. Až v momentě zpívání. Měla úžasný dar navenek působit naprosto klidně a vyrovnaně. Uvnitř se však míchaly emoce s nejistotou a strachem. Jak jsem již psal, jednalo se o velice talentovanou dívku ve všech směrech hereckých dovedností. Avšak špatná zkušenost obrátila její talent proti ní samotné. Její talent pomohl vytvořit v jejím nitru nedobytnou pevnost, ve které se i ona sama bojí. Ale naučila se tam chodit a žít. Šikovní lidé toužící rozvíjet svou osobnost se místo toho s ní utkají v tvrdém souboji.

Naší nejsilnější zbraní jak bojovat proti nedostatku sebevědomí, když zůstaneme u příkladu Kurzů NAPLNO V3, se stala – (za zvuku fanfáry) sebezkušenost.

Lidský zážitek testující osobnost v konkrétním směru. U kurzu V3 se jedná o finální test přípravou nabytých zkušeností. Zorganizovali jsme fiktivní přijímací řízení, kde vše bylo naprosto přesnou a věrnou kopií takových zkoušek, jež jsem mnohokrát sledoval na DAMU. Aby zkušenost byla co možná nejsilnější, měla ten správný účinek a poskytla člověku důležité informace o tom, jak si stojí, je důležité, aby vše bylo reálné. Prostor, struktura, komise, čas. Prostor nejlépe black box nebo nějaký jiný ateliér. Podmínkou je, aby se v něm nevedla žádná předchozí výuka. Prostor musí být pro účastníky úplně jiný a neznámý. Podle počtu přijímaných a jejich zaměření tento prostor přizpůsobit. Například místo značky na zemi použijí jedno světlo. Struktura je složená z podobných bloků: pohybová část, prozkoušení z rytmů, krátká sestava, pohybová improvizace, první setkání s komisí před hereckými zkouškami, chození po jednom, pohovor. Je možné přidat i disciplíny z dalších kol: skupinové improvizace, delší pohybovka, delší herecká zkouška (více okolností, hereckých proměn), skupině zájemců o alternativní herectví zadat téma a nechat je připravit krátké představení atd. Dále je komise složená z lidí pro zájemce zcela neznámých. Zároveň je samozřejmé, aby lidé z komise měli s přijímacími zkouškami zkušenosti. A nejlépe obsáhnout v komisi přítomnost lidí z různých škol a oborů. Každý z komise má nějaký úkol. Někdo hlídá pěveckou část, někdo improvizáčnickou,

někdo hlasovou. Čas je nekompromisní. Stále jsme ale na kurzu, nikoliv na opravdových přijímacích zkouškách. To znamená, že celá simulace proběhne na ostro co nejupravděpodobněji – 5 minut na účastníka a pryč (co se týče herecké části), občasný konflikt se členem komise nebo zvědavé a nepříjemné otázky na účastníka. Vše prokládané nekonečným čekáním na chodbě. Po tomto zážitku samozřejmě ledy roztají a simulace se ukončí.

Vracíme se do kurzovního módu. Komise našim účastníkům řekne co možná nejkonkrétněji a individuálně různé rady, typy, doporučení. Řekne jim, jak účastník na komisi působil – sebejistě, nesebejistě, arogantně atd. Ve zbylém čase mají účastníci možnost předvést i ostatní připravená zadání, na která se během ostrého módu nedostalo a mohou získat od fiktivní komise, od nezávislých lidí, další poznatky, postřehy, připomínky a doporučení.

Sebezkušenost se samozřejmě snažíme uplatňovat i na jiných Kurzech NAPLNO. Při N16 je to závěrečná prezentace, kde před zraky veřejnosti a médií prezentují formou krátkého představení svou týdenní práci. Prezentaci předchází i generální zkouška, svícená zkouška, zkouška v prostoru. Víceméně se jedná o zmenšený model práce na autorském představení.

Utužené sebevědomí a silnou zkušenost by si měl odnést každý absolvent dobrého uměleckého kurzu.

6. PRAXE: KURZY NAPLNO

6.1 NAPLNO POD LUPOU

Hlava kurzu neboli iniciátor celého kurzu by měl být alespoň v nějakém z nabízených oborů vzdělaný a neměl by být na vedení celého kurzu sám. Zde opravdu platí pravidlo, že víc hlav víc ví. Pokud hlavní organizátor není vzdělaný v uměleckém oboru, bude potřebovat takové lidi, kterým věří a zná jejich práci, aby mohli držet ochrannou ruku nad uměleckými stránkami kurzu. Měl by být schopný těmto lidem naslouchat. Vést s nimi dialog.

Krále tvoří poddaní. To je herecké pořekadlo, které mě naučil můj dobrý kamarád z Jihlavy. Můžu hrát krutého a přísného krále sebelépe, ale když mí kolegové obsazení do rolí poddaných nezahrají, jak strašlivý a krutý jsem, i kdybych se rozkrájel, sám to divákovi nezahrají.

Tak to funguje i při organizaci kurzů a dle mého názoru v jakékoliv lepší firmě. Když mám ve svém týmu partu výborných lektorů a profesionálů ve svých oborech, co zároveň věří v kvalitu kurzu, podporují jeho směr, nebojí se přinášet nové myšlenky a být iniciátory určitých vylepšení a změn, mám já i celé kurzy vyhráno.

Další důležitou součástí týmu je organizační složka. Praktikanti, dobrovolníci, organizátoři. Lidé, co zajišťují běh akce. Všichni by měli obdržet, byť symbolický, ale finanční honorář.

Ideální strukturou kurzovního dne se mi jeví rozvrh prvního nebo druhého ročníku herectví ALD na DAMU. Dopoledne jsme měli teoretické předměty, hlasovky (skupinové i individuální), zpěvy, hodiny jevištního pohybu, tréninky, akrobacie. V odpoledne delší bloky herecké práce a cvičení.

Samozřejmě při několikadenním kurzu odpadávají pravidelné pěvecké hodiny, pravidelné tréninky a pravidelné hlasovky. Například hlasovky, teorie i jevištní pohyb se slíjí dohromady. Podle toho, na jakém projektu se pracuje a zda kurz směřuje k závěrečné prezentaci. Strukturu výuky na DAMU jsem celou dobu shledával velice přínosnou a přesně mně vyhovující. Zatímco přes rok člověk individuálně pracuje na svých osobních i skupinových dovednostech, v klauzurním období zažije zkoušecí dril, který se zhruba podobá generálovému týdnu v profesionálním divadle. I když po mé zatím velice chabé zkušenosti v Městském divadle Kladno musím dodat, že peklíčko, které jsem zažil na DAMU, se zatím ještě neopakovalo. Ale mám za sebou pouze polovinu jedné sezóny a zkoušení dvou inscenací.

Velice se nám osvědčily bloky večerních výuk, kdy každý lektor podle svého uvážení mohl vést výuku dlouho do noci. Účastníci tak mohli na vlastní kůži zažít, jaké je dvoufázové zkoušení a jakou atmosféru s sebou přináší noční zkoušky. Jaký je pocit, když po určité hodině přestává v hlavě fungovat centrum cenzury nebo když na člověku a jeho projevu zanechá stopy únava. Rozvrh kurzu a doprovodný program musíte přizpůsobit počtu účastníků.

Délku vyučovacích hodin musíte opět přizpůsobit nejmladším ve skupině. Je známo, že malé děti neudrží dlouho pozornost, proto jsou vyučovací hodiny ve škole dlouhé čtyřicet pět minut, zatímco intenzivní práce vyžaduje minimálně dvou a půl hodinové bloky. My jsme zavedli čistě tři bloky – dopolední, odpolední a večerní. Záleží pouze na lektorovi, jak si poskládá strukturu celého dne.

Na rozdíl od kurzu s mnoha účastníky nepotřebujeme zábavné večery. Účastník je otevřený i možnosti večerní výuky, neboť na kurz jede s přáním dozvědět se o daném oboru co možná nejvíce. Navíc malý počet účastníků dává možnost vyrazit i jinam mimo budovu školy. Do divadla, do kina. Víceméně kamkoliv.

Při tvorbě vlastních kurzů se mi osvědčilo i zvaní studijních představení. Nabídnout tak zájemcům o kurz ukázkou jiného stylu divadla, jaký jen tak normálně nevidí.

Každá akce musí mít svůj vnitřní řád. Podle něho se může orientovat v mimořádných případech. Pravidla mohou vznikat, až když znáte zhruba věkové obsazení kurzu.

Kdybychom měli všechny účastníky nezletilé, otázka pravidel je vcelku jasná. Stanoví se takový systém, aby organizátoři měli naprostý přehled, kde se momentálně nacházejí všichni účastníci. Jednoduše funguje i večerka. Stanoví se čas, kdy budou všichni ve svých postelích a nic víc se řešit nemusí. Jen se pohlídá, aby se vše řádně dodrželo a nikdo nikoho nerušil. Když máte na druhou stranu kurz plnoletých, pravidla kurzu se přemění spíš na jakési organizační body pomáhající účastníkům lépe se orientovat ve struktuře výuky. Povinnost večerky víceméně padá. Jediné, co zůstává, je řešení praktických otázek: V kolik se zamykají spací prostory atd. Nejjednodušší by bylo rozhodnout se, pro jakou věkovou skupinu chci kurz organizovat – jestli pro děti nebo plnoleté. My jsme zkusili cestu širokého věkového spektra zájemců.

Když připravujete kurz pro skupinu mladých lidí ve věkovém rozmezí 14 – 25 let, je třeba k otázce pravidel přistoupit trochu z jiného úhlu. V takové skupině se pevnost striktních betonových pravidel pomalu rozpouští na

multifunkční plastelínu, ta se tvaruje a formuje dle potřeb celého kurzu. I když se to nezdá spravedlivé, musí se nastavit dvojitý metr. Pro děti a pro dospělé. Záleží, jak budou pravidla prezentována, aby nevypukly kurzovní rebelie. Když máte dvojitý metr, objevuje se zde problematická skupina ve věku 16 – 17 let. Jsou mladí na režim dospělých a zároveň se cítí staří na režim dětí.

Při druhém ročníku jsme zkusili uvolněný režim. Večer po výuce nebo společném programu se nezletilí odebrali do ubytovacích prostor a dospělí vyrazili do víru večerního města. (Zde nutno podotknout, že kdo si představuje velké párty, kde alkohol teče proudem, tak by si měl zkusit najít otevřený bar v Jihlavě po desáté večer ve všední den.) Sedmnáctiletí měli dovoleno jít s dospělými ven, ale samozřejmě bez alkoholu, což není zákon kurzů, nýbrž zákon České republiky. Toto vstřícné jednání z naší strany se nám vyplatilo, neboť problematická věková skupina se záhy stala neproblematickou – vděčnou.

Je těžké najít správný balanc mezi striktními pravidly a ústupky. Chtěli jsme, aby kurz měl navenek jasná pravidla, ale uvnitř se skrývá přizpůsobivá hmota, která je schopná zareagovat na jakoukoliv situaci. Víme, že diktatura pravidel by mohla znepříjemnit atmosféru kurzu, stejně jako totální anarchie. Chceme, aby kurz působil svobodně a uvolněně. To je jeden z důvodů, proč se nám lidé vrací. Nestálá a přizpůsobivá pravidla se těžko vyrývají do kamenných desek, což nemusí všem vyhovovat. Když neexistuje pevný manuál, je potřeba, aby i všichni organizátoři, lektoři a pedagogický dozor byli schopní reagovat na změnu, uměli improvizovat v nejtěžších sférách uměleckého kurzu. Neodvážím se tento chaos, jak by se celé toto pojetí pravidel dalo označit, napsat jako hotovou a definovanou poučku. Dělat z něj pravidlo by bylo bláznivé. Avšak cítím z něj veliký potenciál. Láká mě akce bez psaných pravidel, kde se skupina organizátorů nebude řídit psaným slovem, ale společným fokusem na cíl, kam dohromady směřují. V této oblasti musím ještě zkoumat a objevovat.

Pravidla jsou především pevná, nikoli spravedlivá.

Co se týče reklamy a marketingu je pravda a upřímnost dle mého názoru nezbytná. Pokud chcete na webu ukázat, že nejste jen nějakí zlatokopové, co se snaží dostat potenciálním zákazníkům do kapsy, nabídněte reálné fotografie prostorů, lidí, práce, popište konkrétně a bez zbytečných prázdných frází, jak celý kurz probíhá, nebojte se rozepsat cenu, za kterou kurz nabízíte, na jednotlivé položky, ukažte jim, kolik jde na stravu, kolik na organizaci, kolik lektorům, doзору atd. Zkrátka buďte upřímní. Jen tak se setkáte s účastníky, o které máte opravdu zájem. I když jich nebude takové množství.

Faktory a složky tvoří vybalancovanou strukturu, kterou ale stále nemohu nazvat hotovou, konečnou. Stále bude co měnit, zdokonalovat. Ale hlavně přizpůsobovat, protože účastníci, jejich zájem a rámec očekávání jsou hybateli struktury.

Tak nějak si představuji ideální a funkční kurz a takovému výsledku se snažím co nejvíce přiblížit – tak nějak se snažím spolu s přáteli už třetí rok organizovat a řídit Kurzy NAPLNO.

Obr. 4. Organizační setkání při kurzu N15 (foto: J. Plvan)

6.2 KURZY NAPLNO

Na začátku byla myšlenka. Myšlenka nabídnout dětem a mladým lidem vzdělání v uměleckých oborech poněkud více do hloubky. Nabídnout jim kurz, po kterém zjistí, jestli je obor láká natolik, že se mu chtějí věnovat více i přes rok. Kurz, kde by zjistili, jestli mají dost psychických a fyzických sil věnovat se vybranému oboru profesionálně a naplno. Odtud právě název celého projektu – Kurzy NAPLNO. Chtěli jsme vytvořit místo, z něhož by si účastníci odvezli přehled o práci divadelního herce. Místo, kde by se mohli zamyslet, zdali by je tato práce opravdu bavila a naplňovala. Kurz, po kterém by pátrali, jaké školy se danému oboru věnují.

Kurzy NAPLNO v roce 2016 měly již svůj druhý ročník a nyní vstupují do třetí sezóny své existence. Kurzy jsou určeny pro děti a mládež z celé České

republiky. Tento projekt se stal klíčovým objektem mého pozorování k magisterské práci.

Celý projekt zaštiťuje právnická osoba NUM z. s. Tento spolek vznikl transformací z divadelního souboru, který jsem s kamarády založil během svého studia na jihlavském gymnáziu. Mezi hlavní partnery a pomocníky patří Gymnázium Jihlava a dvě divadelní scény – Horácké divadlo a Divadlo otevřených dveří DIOD. Samozřejmě se nám za dva roky existence podařilo navázat i partnerský vztah s médii City.cz, Jihlavskými listy a Rádiem Region. Organizačně nám pomohl i Český skaut a Sokol Jihlava. Na poslední akci jsme domluvili i vzájemnou spolupráci s Kavárnou Etage, kde můžeme trávit večerní hodiny.

Kurzy NAPLNO vznikly spontánně po špatné zkušenosti. Seděl jsem tenkrát před Vánocemi 2014 v kavárně s mým výborným kamarádem Zdeňkem Stejskalem, hercem Horáckého divadla Jihlava, nad kouskem výborného dortu. Oba jsme byli znechucení z aktuální situace v jiné organizaci, kde jsme fungovali. Ztrácely se tam ve velkých černých dírách peníze. Tenkrát jsem jen tak do větru plácl větu, že jestli to takhle půjde dál, tak snad takový kurz zorganizuji sám, abych jim dokázal, že se to dá dělat i levněji a kvalitněji. Můj kamarád Zdeněk mi na to odpověděl, že jestli se do něčeho takového pustím, tak mi klidně bude dělat asistenta. Krátce jsme se na sebe podívali s pocitem, že to je ten okamžik. Než jsme se nadáli, už jsme byli na cestě za prvními partnery nového projektu, který byl zatím jen v lehkém náčrtu na čtverečkovaném papíru formátu A5.

Začali jsme oslovovat naše kamarády herce, filmaře, pedagogy a známé, o kterých jsme věděli, že by také rádi podobnou akci, na níž učili, chtěli dělat poctivě a s průhledným financováním. Tak se stalo, že z kamarádů herců, filmařů, pedagogů a známých se stali lektoři, organizátoři a instruktoři prvního ročníku Kurzů NAPLNO.

Když se podíváme podrobněji na početní poměr personálu a účastníků Kurzů NAPLNO, spočítáme si, že na průměrný počet čtyřiceti účastníků je k dispozici čtrnáct lidí z řad personálu. Což znamená 2,5 účastníka na jednoho člena personálu a to už se dá označit nálepkou individuální přístup.

Cena Kurzů NAPLNO se pohybuje mezi třemi a čtyřmi tisíci. Je to šestidenní kurz s jídlem pětkrát denně. V Praze v této cenové kategorii stěží najdete kurz na jedno odpoledne. Za sebe vím, že už nemohu s cenou jít příliš nahoru, abych mohl ještě o něco zvýšit standard a lektorům zaplatit poctivý honorář. Jihlava by tento nápor nevydržela a musel bych spoléhat na to, že kurz

obsadí zájemci z jiných měst a krajů. Ekonomické rozdíly krajů jsou patrné a hrají zde ohromnou roli.

Přípravy první větší akce Kurzů NAPLNO zabraly méně než půl roku a na konci tohoto období se uskutečnil v červenci 2015 projekt s označením N15. Účastníci měli na výběr jeden z pěti oborů – herectví, film, muzikál, média a improvizace. Zvláštní pozornost si zaslouží obor Médii, kde se zájemci setkají se základními aspekty práce žurnalisty. Absolvent takového kurzu v nejlepším případě odjížděl s představou, jestli by ho tato práce opravdu naplňovala. Prvního kurzu s označením N15 se zúčastnilo 28 platících zájemců. Původní propočten byl utvořen na 40 platících účastníků. To je pět oborů po osmi. Optimální struktura. S takovým nízkým počtem platících vznikly obavy, zdali jsme schopni celou akci finančně pokrýt. Avšak sen se stal skutečností a kurz N15 proběhl naprosto bez problémů. V kurzovní kase dokonce nějaké finance ještě zůstaly, a jelikož celá akce je zaštitěna neziskovou organizací, rozdali jsme zbytek mezi všechny zaměstnance.

Rok na to (2016) se uskutečnil druhý ročník stejného formátu – N16. Poučení o tom, co v minulém roce nefungovalo, proběhla i tato akce bez větších závad. Opět bylo vše počítáno na počet 40 zájemců a finální počet platících byl 35. Jednou z hlavních změn bylo posílení lektorského týmu. Filmařům jsme dali k dispozici jak lektora přes produkci a postprodukci, tak zároveň ke skupině herců jejich vlastního lektora, který s nimi pracoval na titěrném herectví před kamerou.

Dalším standardem odlišným od ostatních je přizvání hosta z uměleckého prostředí, který by mohl účastníkům poskytnout zase jiný pohled na problematiku a udělat s nimi workshop specifický pro jeho vzdělání či práci. Například na kurzu N15 nás navštívil Alexander Minajev. Všechny herecké skupiny si vzal na blok činoherního divadla a seznámil je s metodami Michaila Čechova, kterým se naučil při svých studiích herectví v Moskvě.

Oba kurzy končily prezentací pro rodiče a jihlavskou veřejnost, kde každý obor zahrál krátké představení, na němž během týdne pracoval. Celým programem provázeli absolventi mediální dílny, protože moderování bylo součástí jejich výuky.

O tom, jestli kurzy N15 a N16 měly celkově pozitivní dopad na zúčastněné, již nespekuluji. Účastníci se na nás zpětně obracejí s otázkami, jaké školy jsou v ČR dostupné v rámci oboru, který je zaujal. Z vlastní zkušenosti musím potvrdit, že tento projekt přivádí k umění lidi, kteří opravdu mají talent, snahu a vytrvalost. Chceme jim zkrátit cestu k jejich cíli a ukázat jim, kudy zhruba vede.

A pokud je procento opravdových a skutečně kvalitních zájemců o následné studium na DAMU, JAMU atd. kolem třeba jen 10%, hodnotíme akci jako úspěšnou.

Logickým druhým krokem, jenž se sám nabízel, bylo zorganizovat kurz právě pro těchto 10% zájemců, kteří už zjistili, že o herectví zájem mají. Týden intenzivní práce, ale tentokrát již nad základními hereckými dovednostmi. Kurz s označením T7. Dýchání, mluva, skupinová práce, zpěv, teorie, pohybové etudy aj. Letos v červenci 2016 proběhl tento kurz poprvé. V půlce týdne jsme zjistili, že pilování hereckých disciplín je pro většinu zájemců ještě v nedohlednu. Účastníci museli nejdříve zjistit, kdo jsou, co od sebe mohou čekat, jaké jsou jejich silné a slabé stránky. I zde narážím na otázku, jestli je takovýto kurz k něčemu. Když účastník při prvním čtení textu maluje intonace ve větě, vkládá milióny důrazů do jedné věty, akcentuje každé druhé slovo a na konci kurzu dokáže přečíst text zcela přirozeně a po logice, potvrdí vám to, že T7 je a bude platným kurzem i další rok.

Dalším logickým krokem bylo umožnit zájemcům se intenzivně a v malé skupině připravovat na přijímací zkoušky na umělecké školy. Vznikl kurz V3 složený ze tří víkendů věnovaným konkrétním zadáním přijímacích komisí. Základem je však netvořit etudy za účastníky a neříkat jim, jak mají monolog interpretovat. Základem je ukázat jim způsoby přemýšlení. Principy a pravidla, podle kterých si pak své finální monology a etudy zpracují sami dle vlastního citu a uvážení. Tyto víkendy končí fiktivními přijímačkami. Druhé opakování tohoto formátu započne na začátku října 2016 a bude mít o něco upravené označení V4. Kurz bude složen ze čtyř víkendů.

Od prvního kurzovního dne prošlo Kurzy NAPLNO kolem osmdesáti účastníků z celé České republiky. Nejmladší bylo čtrnáct let a nejstarší dvacet osm.

6.3 VIZE, BUDOUCNOST, KAM DÁL

Jak vidíme i u Kurzů NAPLNO začíná působit generátor štěstí a pouhopouhým lusknutím prstu by se daly široce otevřít všem. Vidina nekonečného zdroje peněz je lákavá, avšak to bychom zničili to, co je na celém projektu ojedinělé a co bych velice rád zachoval i do budoucna. Každý člen organizačního týmu je svým způsobem nadšenec a dobrovolník, který sice dostává honorář, ale jeho výše je tak nízká, že se to za plnohodnotně placenou práci nedá ani považovat. I tak platíme své kolegy a kamarády o skoro až dvojnásobek více, než platí jiné organizace, které hospodaří s vyšším rozpočtem.

Přesto by se taková akce nedala pořádat bez osobitého přístupu každého z nich. Právě oni propůjčují tvář celému projektu. Oni tvoří Kurzy NAPLNO. Organizátor je pouhým hybatelem a občas jeho práce je spíše byrokratická a na podobné úrovni jako vytírání záchodů či umývání nádobí. Ani bez jedné složky by celá akce fungovat nemohla.

Krokem v budoucnosti by mohla být další víkendová setkání. Vždy si pozvat nějakého odborníka ve svém oboru. Například světelný design, jevištní technika, práce v after effectech. Na to, obávám se, není Jihlava připravena. Nenajde se v ní tolik zájemců. A přenést kurzy někam jinam by znamenalo ztratit kouzlo menšího města. Se stejným problémem se potýkal i Marek Hovorka – zakladatel a ředitel Mezinárodního festivalu dokumentárních filmů. Ví moc dobře, že nemůže festival přestěhovat například do Prahy. Festival by v tu ránu ztratil svou exkluzivitu. Navíc město by přišlo o něco výjimečného.

Pak tedy mě napadá dát o sobě vědět jinde. Na divadelních festivalech. Inspiroval jsem se filmem Sebevražedný oddíl, který je teď v kinech. Utvořit divadelní studio z účastníků patřících mezi nejlepší absolventy kurzu a majících zájem i nadále s Kurzy spolupracovat. Připravili bychom autorskou inscenaci a vydali se do světa. To si však žádá jinou organizaci a spoustu času. Stále je co dělat. Co vymýšlet. Ale hlavní starostí je udržet se nohama na zemi. Vzhledem k tomu málu volného času, co máme.

Do budoucna bychom rádi naplnili celou podstatu projektu. Podstata, která se dotýká skoro až snové reality. Ale snít je přece dobré. Je dobré mít vysoké cíle, aby se člověk nezačal nudit. Chtěli bychom v centru Vysočiny utvořit fenomén, o němž by se vědělo po celé republice. Chtěli bychom, aby se Jihlava stala jakýmsi letním centrem uměleckého vzdělání, které sousedí s dalšími letními projekty, jako jsou například folkové Prázdniny v Telči aj. Těžko se dělá něco ve velkém, co musí pro svou kvalitu zůstat malé. Právě v dodržení malosti je velikost úmyslu.

7. PRAXE: MÉ VEDENÍ HERECKÉ SKUPINY

7.1 ÚVOD

Nedávno mě poprosila šermířská ochotnická skupina o krátký herecký workshop. Zajímal je princip ožvlých soch. Chtěli na tomto prvku postavit celé své následující vystoupení. Přípravu jsem vyloženě směřoval za cílem, aby sami pod mým dozorem přišli na co možná nejvíce možností, jak sochy ztvárnit. Po hodině a půl dlouhém bloku odcházeli nadšení, zmatení a lehce vystrašení. Zbořil jsem v nich naučená a ochozená pravidla plynoucí z normálního světa kolem nich. Zjistili, že socha nemusí být jenom z kamene, ale volba materiálu je čistě na nich. Se změnou materiálu se mění vše, co doposavad o sochách věděli. Otevřel se před nimi svět nového a neprobádaného.

Divadlo se neřídí pravidly tohoto světa. Je to především souhra několika z nekonečně mnoha prvků stavících se do logických celků podle myšlenky, jakou chceme sdělit. Divákovi se předloží klíč jak prvky číst a zbytek zařídí imaginace. Imaginace je to nejdůležitější, co se ve svých studentech snažím probudit. Mým cílem není někomu říct, jak má věci dělat. Mým cílem je otevřít mu dveře k nekonečně bohaté paletě barev různých sytostí, odstínů, hustoty a jejich kombinacím. Učím je „hrát si“, neboť skrz hru může na jevišti opravdově existovat kdokoliv.

7.2 NEJDŮLEŽITĚJŠÍ JE PŘÍPRAVA

Žádný lektor nebo pedagog by nikdy neměl podcenit přípravu struktury vyučovací hodiny. Je to nejdůležitější část celé jeho práce. Jen na dobrých základech se dá víc stavět. Přípravu ovlivní počet studentů, věk (kolik je nejmladšímu, kolik nejstaršímu, věkový průměr), jejich zkušenosti s divadlem a důvod, proč se vlastně na kurz přihlásili. Dalším krokem je zvolit si cíl lekce – co by si měli studenti odnést, čeho chci já lektor dosáhnout. Na základě těchto proměnných mohu volit druhy cvičení, her a vybudovat první konstrukci tvořící oporu mé výuky. Měl bych být zároveň schopný reagovat na veškeré podněty během lekce, měl bych být schopný změny přijímat a na jejich základě okamžitě upravovat cestu směřující ke stanovenému cíli. Struktura je pouze odrazovým můstkem, lekce vždy nabude jinou podobu.

Potvrzení se mi dostalo během mé výuky dvou dramatických kroužků na základních školách v Praze. Na jedné škole byly děti vzorné a aktivní, na druhé spíš problematické a laxní. Cíl vyučovacích hodin jsem si pro obě školy volil vždy stejný. Uvedu na příkladu. Jednalo se o osmileté děti. Chtěl jsem jim vysvětlit

jednu z podstat herecké práce – naplňování charakteru pro ně neznámého na základě pozorování okolního světa. Stejnému tématu jsme se věnovali s Alexanderem Minajevem v bloku činoherního herectví ve třetím ročníku. Chodili jsme po ulicích Prahy a pozorovali lidi kolem. Měli jsme za úkol vybrat si jeden z pozorovaných charakterů a ten přenést pomocí našeho těla do ateliéru. Děti měly za úkol celý týden pozorovat své rodiče a jednoho z nich nám při nějaké domácí činnosti předvést.

Obr. 5. Kroužek dramatické výchovy ZŠ Za Invalidovnou (foto: T. Hron)

Žákům z té aktivnější skupiny se povedlo zadání splnit až na devadesát procent. Občas na nás mimo hezky okoukané činnosti (například umývání nádobí) vykuklo to nejvzácnější, co během pozorování můžeme objevit – herecký kontrapunkt. Gesto, pohyb, něco, co je mimoděk a zároveň klíčem k charakteru. Například jedna holčička předváděla svou maminku, jak umývá nádobí a u toho se houpala v bocích v pravidelném rytmu. O postavě/své mamince nám tedy prozradila, že u umývání nádobí ráda poslouchá hudbu. Takto hezky splnily zadání všechny děti z první skupiny. Ve druhé skupině byly výsledky poněkud slabší. Děti stěží předvedly samotnou činnost a pomyslný druhý level - kontrapunkt zůstal vysoko nad nimi. Popravdě to byla nejhorší hodina, jakou jsem kdy vedl. Následující lekce již byly touto zkušeností ovlivněné. Cíle hodin byly stále pro obě školy stejné, ale cesty se kompletně lišily. Zatímco s první skupinou jsme pracovali individuálně, protože je bavilo i

sledovat své spolužáky při práci, s druhou jsem musel volit kolektivnější aktivity, abych všechny zabavil a udržel si jejich pozornost.

Od té doby mi mezi proměnné pro přípravu struktury hodiny přibyla další hodnota. Začal jsem vnímat sociální zázemí jednotlivých skupin. Před jakýmkoliv workshopem nebo seminářem potřebuji vědět mnohem víc o samotné skupině a jejich motivaci, proč o takovou práci stojí.

Cvičení: Vhodné pro děti do desíti let. Každé dítě, ať si přinese svou oblíbenou plyšovou hračku. Zadejte jednoduché otázky: Jak se jmenuje? Co má rád? Co nemá rád? V čem je dobrý? Vytvořte ze stolu malé jeviště. Ostatní pozorují.

1. Každé dítě pomocí zadaných otázek představí svou hračku.
2. Hračka pomocí otázek představí svého majitele.
3. Hračka pomocí otázek představí ještě jednou sebe sama.
4. Dítě se stane hračkou a představí se nám.

7.3 KURZY NAPLNO N16 OBOR HERECTVÍ ALD

Kurz z léta 2016 bych označil za mou největší zkušenost ze všech předešlých let, ze všech předešlých akcí, kde jsem jako lektor působil. Zároveň bych jej označil za splněný důležitý milník v mém doposavadním kurzovním snažení. Již několik let jsem usiloval o otevření oboru Herectví alternativního a loutkového divadla. Toužil jsem vyzkoušet si metodu devising theatre a uplatnit všechny mé dosud nabrané zkušenosti jak ze školy, tak z praxe.

Podmínky mi šly jedině na ruku. V pracovní skupině bylo osm dívek ve věku patnáct až dvacet let. Povědomí o alternativním divadle měly ode mě již z předchozích kurzů. Ony znaly mě a já znal je. Veliká část skupiny se i znala vzájemně mezi sebou. Vše dokonale připravené na zahajující výkop naší týdenní divadelní práce. Jakožto lektor jsem byl postaven do role režiséra, jehož funkce při devising theatre je spíš průvodcovská a dohlížecí. Zároveň mou povinností pedagoga bylo rozložit práci rovnoměrně do všech pěti dnů. Na začátku je osm lidí plus jeden lektor a na konci bude krátké představení.

Dovolil jsem si být iniciátorem společného tématu, jímž se stal SEN. Sen jako slovo bez konkrétnějšího významu. Nic víc. Nikdy nezapomenu na naši první hodinu. Stáli jsme na zelené louce a byli připraveni stavět.

1. DEN - Den nabízející jen polovinu svých hodin. Druhou polovinu zhlitly organizační potřeby celého kurzu. K dispozici zbyl všehovšudy jeden tříhodinový blok. I když se holky mezi sebou už znaly alespoň od vidění, sedli jsme si a povídali si. Každý nám řekl něco o sobě, o svém očekávání, o divadle a svých zkušenostech, když nás diskuze zavedla i někam dál, nechal jsem tomu volný průběh. Holky tak měly možnost se lépe poznat, okoukat se vzájemně,

zvyknout si na sebe. Naladili jsme se na společnou vlnu a užívali si atmosféru místnosti. Následovala má krátká promluva, jejíž struktura je po tolika odučených hodinách vyšperkovaná. Obsahovala různá moudra tryskající z mých pedagogů na DAMU. Tato moudra mě ovlivnila a tvoří můj nynější osobní mikrokosmos. Mluvil jsem o neexistenci problémů, ale zajímavých témat k řešení (děkuji Evě Spoustové), o našem soukromém pracovišti jakožto experimentálnímu kolbišti, kde se může stát cokoliv (děkuji Jirkovi Adámkovi), o osobních problémech zanechaných před dveřmi zkušebny (děkuji Sašovi Minajevovi), o zkušebním procesu založeném na pěti „N“ – naslouchání, nejistotě, náhodě, nedokončenosti, naivitě (děkuji Jirkovi Havelkovi) a v neposlední řadě o tom nebát se udělat chybu, chyby jsou dárek (děkuji Tomášovi Měcháčkovi). Posilněni novými informacemi vydali jsme se do prostoru.

Zbylý čas patřil pohybovým hrám, kde se objevily první náznaky týmové spolupráce při řešení prvních zapeklitých zadání z mé strany. Mým cílem bylo záměrně je přehltnout společnými zážitky a tím zvýšit celkový kredit skupiny jako celku. Nezapomněli jsme pozorovací část a zkoumali sílu očního kontaktu, jak funguje a na jakou vzdálenost si umí zachovat svůj účinek. Na několika cvičeních byl otestován v praxi. Odhalili jsme v něm existenci jakéhosi tajného paktu mezi herci na jevišti a divákem.

Cvičení: Chodte prostorem a rovnoměrně ho zaplňujte. Pomocí očního kontaktu hledejte partnera, se kterým společně uděláte jeden z předem zadaných gest nebo pohybů (podání ruky, plácnutí nad hlavou, objetí, společný výskok, zastavení aj.) co možná nejsynchronizovaněji. Zkoumejte, na jakou vzdálenost se lze očním kontaktem spojit. Následně se zkuste zastavovat v trojicích, čtveřicích, v celé skupině.

2. DEN - Druhý den poskytl tři dlouhé bloky pro intenzivní práci. Cílem bylo seznámit se s jednotlivými složkami divadla. Všechna cvičení byla uzpůsobena tak, aby polovina skupiny pracovala a polovina je sledovala. Zlatá pravda z ateliérů DAMU: důležité je, když pracuji. Ještě důležitější však je, když se dívám, jak pracují ostatní.

Dotkli jsme se hereckého neutrálu – viděli, jak málo stačí, aby naše tělo neslo pro diváka informaci navíc. Zjistili jsme, jak nepřírozené je být přirozený. Série jednotlivých cvičení nám poskytla dostatek informací o nás, kdo jsme, jaké jsou naše silné stránky a jaké máme pomocné berličky. Za královské cvičení považuji přijít před skupinu, říct své jméno a pouze být přítomen. U toho lze pozorovat, jak energie a její přebytek proudící z očí diváků k nám startuje naše přirozené obranné mechanismy. Pojmenování nám nabídne práci na jejich

odstranění. Dalším předmětem zkoumání byl zvuk, jeho trvání a intenzita. Podobné pozornosti se dostalo i hudbě – od hlasových meditací až po pěvecký improvizovaný voiceband.

Přesně v půlce dne se dostalo na pohyb. Zadávali jsme si fyzické původce našeho pohybu, konání, gest (dlaň, hlava, pánev, noha) a na skupinových improvizacích zkoumali, jak na nás tito původci působí. Když veškerý náš pohyb vedla dlaň, postavy v prostoru spolu komunikovaly mnoha gesty, která se nám pozorovatelům velice často spojovala se zcela konkrétními z běžného života.

Cvičení: Postavte jednoho figuranta před ostatní a zadejte herecký neutrální. Představte si, že brada je fixa, kterou kreslíte na zeď před sebou. Zadávejte postupně několikacentimetrové posuny brady v různých směrech (dolu, nahoru, doleva, doprava, úhlopříčně). Pozorujte, jak se okamžitě divákovi proměňuje význam.

Obr. 6. Pohybová část při workshopu herectví ALD (foto: T. Marešová)

3. DEN - V předchozích dnech se nám divadlo před námi doslova rozsypalo na jednotlivé elementy. Chápali jsme jednotlivé složky samostatně, měli před sebou otevřené dveře a hleděli na onu paletu barev. Byli jsme připravení hrát si.

Ve dvou skupinách si děvčata zkusila vytvořit pomocí kombinací jednotlivých prvků odlišné etudy na stejná témata. Pozorovala, jak světlo, zvuk, hudba nebo herecký projev umí významově převrátit celou situaci naruby. Zjistila, jaké kombinace se hodí pro konkrétní příležitosti.

Stali jsme se pány okamžiku a cítili, že v tomto okamžiku dokážeme divadelně vyjádřit cokoli. V nejlepším přestat. Euforie vyprchala v momentě,

když jsem odhalil téma, jež se stane prvním impulzem pro naši společnou prezentaci na závěr celého týdne. Slovo „sen“ zaznělo snad milionkrát a bylo zkoumáno ze všech úhlů pohledů. Nakonec nás zaujal jeden z hlavních významů snu, když spíme. Jde atmosféra snu přenést na jeviště? Jak lze vyjádřit snovou realitu? Jak budou vypadat jednotlivé divadelní složky ovlivněné tématem? Otevřeli jsme rozsáhlou diskuzi nad vlastními sny, mluvili o těch nejstrašlivějších, o nejkrásnějších a snažili se definovat pocity, jež při snění cítíme.

Třetí den je z mé zkušenosti vždy krizovým. Tělo si vybírá svou daň z celkové únavy a myslí déle trvá její aktivace. Po několika marných pokusech o probuzení skupiny jsem pozměnil svůj připravený plán. Dal jsem účastnicím volnější čas. Možnost k regeneraci a načerpání fyzických i psychických sil. Večerní blok strávily nad další dovedností herce alternativního divadla. Schopnost generovat vlastní text – v našem případě pohádku na volné téma. Tak jsme získali spoustu textového materiálu pro náš připravovaný výsledek. A já musím jen dodat, že některé pohádky by stály za přetisk a cestu k dětským postýlkám.

Cvičení: Definujte si základní složky divadla: herec, prostor, zvuk a hudba, pohyb, tempo, kostým. Nazkoušejte jednoduchou dramatickou situaci, kterou jste schopni opakovat (např. nákup letenky u přepážky) a jednotlivé složky dle libosti obměňujte, kombinujte. Pozorujte změny.

4. DEN - Předposlední pracovní den se nesl ve znamení generování materiálů. Vlastní zkušenosti se snem jsme se pomocí základních divadelních elementů snažili převést do jevištní formy. Naším cílem bylo zjišťovat, jaká kombinace je nejbližší pocitům zažívajícím během našeho snění. Objevili jsme několik zásadních pravidel pro snovou realitu – ostré stříhy, systém pohybů vedených dlaní, konkrétní nikoli neurčitá melancholická hudba. Největším zjištěním bylo odhalení snové logiky. Zatímco při jiných tématech je důležité divákovi stavět logickou strukturu, k níž obdrží klíč, sen vyžadoval co možná nejsilnější rozdíly, největší nelogické změny, které jsme schopni vyprodukovat.

Stříhy získaly pozornost v následující části procesu. Oprášil jsem zkušenosti z hereckých hodin s Halkou Třešňákovou a na diagonále vyznačil čtverec disponující jiným prostředím v rámci zkoumání. Střih akce určovala i hudba přicházející v nejmíň očekávaných momentech. Studentky musely hlídat až tři druhy střihu během jedné diagonály. Objev na sebe nenechal dlouho čekat – chaotickému pohybu sluší společný synchronní prvek být jen v časovém prostoru jedné vteřiny. Sluší mu vrácení se v nepravidelných intervalech. I když by pilování schopnosti střihu mohlo trvat podstatně déle, tlačení časem jsme se

museli posunout dál k osobním zkušenostem, zážitkům, snům a předmětům spojeným s naším usínáním v dětství. Díky tomu nás zaplavilo další kvantum inspirativního materiálu. V malých skupinách jsme si vzájemně jevištně interpretovali vybrané sny. Třeba jen v krátkých sekvencích.

Na konci dne náš zásobník disponoval nepřeborným množstvím materiálů všeho druhu. Sedli jsme si kolem čistého listu papíru a sepsali jednotlivé objevy stojící za větší pozornost. Z procesu vzešlo i několik jasných momentů, které si našly přímou cestu do závěrečného představení. Každý se v závěrečné půlhodinovce stal režisérem a na základě zjištěných poznatků skládal strukturu své divadelní snové reality. Všechny pohledy se dostaly ke mně a staly se hlavní náplní mého nočního programu. Bohužel čas kurzu i přes neuvěřitelnou časovou dotaci neumožňuje podrobně prozkoumat všechny navržené cesty. Zde zasahuje ruka lektora.

Cvičení: Určete výchozí situaci pro dvojici. Třetí se pokusí situaci co možná nejnelogičtěji stříhnout do úplně jiného prostředí a situace. Takhle se postupně nabalují všichni. Zkoumejte napojení celé skupiny a zkuste stříh vést nejenom ze situace do jiné situace, ale pokuste se prudce měnit i styly herectví. Zkoumejte hranici mezi konkrétnem a abstraktnem.

5. DEN - Závěrečný den a první krůčky v nově vznikajícím projektu. Každá z technik, která si získala naší pozornost v minulých dnech, obdržela další nadstavbový čas pro nové přezkoumávání svého potenciálu pro naše téma. Následně jsme pracovali podle mnou připravené struktury. Zkoumali jsme, jak za sebou jednotlivé scény reagují, co mají společného. Několik nití z pár scén se nám podařilo odmotat a prošíť jimi celek. Pomalu ale jistě vznikala pevná finální struktura založená na vlastních zážitcích jak ze života, tak z procesu zkoušení. Některé potenciály ztratily postupným zkoušením svůj lesk. Když stály za ožívování, vymýšleli jsme možnosti, jak toho docílit a vdechnout jim opět život. Jiné scény se postupem času vyškrtly sami. Za kostým jsme zvolili co možná nejtypičtější pyžamové a spací sety, což nám umožnilo hrát si na hranicích nedoslovnosti, neurčitosti a atmosféry.

Společnou jemnou kombinatorikou vznikla konstrukce připravená na první zátěžový test. Přenos do divadelního prostoru a zásah světla. To si samozřejmě vyžádalo několik úprav a přehodnocení některých akcí. Dostali jsme i konečnou představu o čase a jeho plynutí.

Finální struktura projektu byla připravena na druhý test - večerní generálku.

ZÁVĚREČNÁ PREZENTACE - Silný a intenzivní proces, skupina individualit schopná týmové práce, perfektní znalost tématu a dobrý trénink jednotlivých hereckých disciplín dovedly první absolventky kurzu herectví ALD k první prezentaci před veřejností (viz. příloha 1). Celkem se projekt odehrál třikrát. Osobně bych ho označil IN PROGRESS. Jako skupina cítíme velký potenciál v možnosti další spolupráce.

Kromě představení, jež je k vidění na profilové stránce kurzovního webu, byl výsledek kurzu herectví ALD ještě jeden. Osmice děvčat, která odešla s jasnou představou, co se zhruba na DAMU pod tímto označením studuje a jaké jsou další formy alternativního divadla. Odešla se zájmem zjišťovat si více o alternativním divadle.

Pro mou osobu to byla neuvěřitelná zkušenost a možnost splnit si sen. Zjistil jsem, že vedení takového kurzu má smysl, neboť si našel svůj početně rostoucí okruh zájemců o jiný přístup k herectví. Poskytl mi veliké množství nových hereckých zkušeností, které mohu sám aplikovat při začínající herecké kariéře. A v neposlední řadě mé ujištění v oddanosti k autorskému divadlu.

Obr. 7. Ze závěrečné prezentace N16, herectví ALD (foto: T. Marešová)

8. ZÁVĚR

Poslední dva roky pro mě velice rychle utekly. Zkusil jsem si věci, jež by mě nikdy nenapadly. Ano, tušil jsem, že díky studiu na DAMU se dostanu do situací, které bych v rámci studia na Pedagogické fakultě určitě nezažil. Ale zkušenost s organizací kurzů pro děti a mladistvé by mě nenapadla vůbec. K tomu zakládání neziskové organizace na své jméno a veškeré byrokratické povinnosti s tím spojené. Řekl bych, že náš stát a jeho vnitřní nastavení moc lidem jejich snažení neulehčuje. Naopak. A pro nic za nic, neboť stejně se vašimi papíry nikdo nezabývá.

Rád bych projekt, který vznikl jako hlavní pozorovací část celé mé práce, hodnotil hlavně pozitivně, i když stále je v něm spousta "zajímavých témat k řešení". Nic není dokonalé. Ale nechť je mi obhajobou, že většina účastníků se ráda vrací, i když již například studují herecké školy a podobný kurz dávno nepotřebují. To už je určitá známka kvality, kterou můžeme brát vážně. Dále je to rostoucí zájem z různých stran republiky a rychle se plnící stavy dalších našich kurzů. Svým způsobem se nám za dva roky podařilo zařadit se v nabídce mezi ty lepší.

Kurzy vznikly původně jako důkaz, že to jde i jinak, že peníze nejsou vše a s poctivostí se dá dostat nejdál. Vznikly jako osobní "challenge" a staly se důležitou součástí několika životů. Již po dvou letech si někteří účastníci, lektoři a instruktoři neumí představit prázdniny nebo dovolenou bez Kurzů NAPLNO.

Kurzy NAPLNO se staly součástí i mého každodenního života, a i když hrají hlavní roli v této práci, jež po roce upadne v zapomnění, věřím, že Kurzy jsou něco správného, co jen tak v zapomnění neupadne. Stávají se pro mě bezednou studnou herecké inspirace. Budou mě neustále nutit sledovat nejnovější trendy v herecké práci. Díky nim se budu, doufejme, i nadále herecky rozvíjet. Umožní mi setkávat se s mladými talenty, se kterými se můžeme vzájemně obohacovat.

Snad kurzy budou stát za zdokonalování a opakování i lidem po nás. Stanou se tradicí pro určitou skupinu lidí. A jak již z historie víme, tradice mohou být i dlouho po nás. Tradice mohou být nesmrtelné.